

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Jakub Dvořáček

**Prostorová analýza volební podpory ODS ve volbách do
Poslanecké sněmovny PČR**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Zymová

Olomouc 2021

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil pouze zdroje uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci 29. dubna 2021

Poděkování

Na tomto místě chci zejména poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Kateřině Zymové za cenné rady a užitečné připomínky, které mi pomohly v průběhu tvorby této práce. Dále děkuji rodině a přátelům za nepřetržitou podporu.

Obsah

Úvod.....	1
1. ODS v kontextu stranického systému ČR.....	4
2. Volební geografie.....	8
2.1. Kontextuální a kompozitní přístupy	10
2.2. Teorie konfliktních linií.....	11
2.3. Teorie třídně podmíněného hlasování	14
2.3.1. Konfliktní linie v historii českých zemí	15
2.3.2. Třídní hlasování v ČR	17
3. Data a metody.....	19
3.1. Data.....	19
3.2. Metody.....	20
4. Grafické zobrazení volební podpory ODS	23
4.1. Volební výsledky ODS.....	23
4.2. Volební podpora ODS v prostoru.....	24
4.2.1. Proměna volební podpory ODS	29
4.3. Území volební podpory ODS	31
5. Analýza prostorových charakteristik volební podpory ODS	37
6. Vlivy prostorových faktorů na volební podporu ODS	40
Závěr.....	44
Seznam literatury.....	47
Seznam tabulek a map.....	53
Abstrakt	54

Úvod

Občanská demokratická strana (ODS) patřila v polistopadové historii České republiky k nejnápadnějším politickým aktérům českého politického prostředí. Roky dokázala dosahovat vysokých volebních výsledků a soupeřila tak o možnost sestavení vlády s Českou stranou sociálně demokratickou (ČSSD). Od parlamentních voleb 1996 tyto dvě hlavní strany opakovaně dosahovaly celorepublikového volebního výsledku přesahujícího 20 % hlasů. Volby 2006 ovládly ODS a ČSSD. Jejím volebním výsledkům nemohly ostatní strany reálně konkurovat. Květnové parlamentní volby v roce 2010 byly ale zatím posledními, kdy ODS získala více než 20 % hlasů. Tímto rokem také započala etapa přílivu nově vzniklých politických stran a hnutí, které se snažily prosadit v českém stranickém systému. Skončila tak éra volební soutěže, ve které ODS a ČSSD představovaly politické hegemony. Následující volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013 přinesly politické zemětřesení, které zahrnovalo zklamání v řadách ODS, která získala pouhých 7,72 % hlasů. To byl v porovnání s předchozími volbami 2010 propad o 12,5 %. Následující volby 2017 přinesly jenom mírné zlepšení volebního výsledku.

Tato práce se zabývá volební podporou ODS v obcích a jejími změnami v průběhu čtyř parlamentních voleb, v rozmezí kterých se z hlavní politické síly českého stranického systému stala strana, jejíž volební výsledek se snížil až k hranici pro vstup do Sněmovny. Hlavním cílem je zmapování a analýza volební podpory ODS v obcích ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v letech 2006, 2010, 2013 a 2017. Součástí práce je i popis změn volební podpory ODS včetně nalezení oblastí s nízkou a vysokou volební podporou. Identifikace těchto oblastí může pomoci k pochopení vývoje volební podpory ODS v kontextu změny českého stranického systému. Dalším cílem práce je najít a popsat prostorové charakteristiky, které mají souvislost s volbou ODS. K analýze je přistupováno z pohledu volební geografie, která zkoumá rozložení obyvatel v prostoru a porovnává ho s volebními výsledky politické strany v prostoru. Před začátkem práce jsou položeny následující dvě výzkumné otázky. Jaké území tvoří území stabilní volební podpory ODS pro volby 2006, 2010, 2013 a 2017? Jaké charakteristiky souvisí s volebními výsledky ODS v obcích?

Důvodem ke zkoumání právě ODS je její více než dvacetiletá existence na vrcholu českého stranického systému, ze kterého postupně sestoupila. Volby 2006 znamenaly zatím poslední vítězství ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny. V rozmezí voleb 2010 a 2013 bylo možné

pozorovat graduální pokles volebních zisků ODS. Tato práce ukazuje srovnání volební podpory mezi jednotlivými volbami, při čemž je možné sledovat, jak se mezi volbami proměňovalo prostorové rozložení hlasů pro ODS.

Při analýze volebních výsledků ve čtyřech po sobě jdoucích volbách jsou používány mapy volební podpory na úrovni obcí, ve kterých jsou viditelně vykresleny obce a jejich volební podpora pro ODS. Z těchto map lze vyzorovat, ve kterých oblastech ODS získávala nejvíce či nejméně hlasů v každých volbách. Přínosem této práce je hlavně zmapování voleb, které přímo předcházely a následovaly po kritických volbách 2010 a 2013. Pochopení dynamiky změn volební podpory ODS může být také přínosem z hlediska vývoje českého stranického systému. Přiložené mapy volební podpory jsou doprovázeny mapami zobrazujícími území volební podpory, jak je představili Petr Jehlička a Luděk Sýkora (Jehlička, Sýkora, 1991). Účelem těchto map je vykreslení koncentrace volební podpory v každých ze čtyř zkoumaných voleb, a to na úrovni okresů. Tímto způsobem je možné sledovat změnu koncentrace volební podpory, a tím určit, které oblasti byly v jednotlivých volbách pro ODS klíčové, ať už pro její úspěch či neúspěch. Sílu vazby mezi společenskými strukturami a volbou ODS znázorňují výsledky regresních modelů. Analýza prostorových dat byla zvolena z důvodu jejich prezentování v přehledných mapách, které je následně možné komparovat mezi sebou a pozorovat tak změny mezi jednotlivými volbami.

V poslední době se v akademickém prostoru neobjevilo příliš mnoho studií, které by zkoumaly volební podporu ODS a její vývoj v čase. Existující studie jsou již staršího data a nepopisují vývoj volební podpory ODS v posledních několika volbách. Příkladem studie s grafickým zobrazením prostorové volební podpory ODS se zabýval Pavel Šaradín v práci *Územní podpora Občanské demokratické strany ve volbách* (Šaradín, 2004). Na mapách na úrovni okresů představil volební podporu ODS v Parlamentních volbách 1996, 1998 a 2002. Výsledným zjištěním bylo, že podpora ODS se koncentrovala hlavně v okresech v Čechách. Nejvyšší výsledky ODS dosáhla ve velkých městech jako Praha, Plzeň nebo Brno. Následující práce se již zabývaly konkrétními volbami nebo obdobími voleb a zkoumaly spolu s ODS i další politické strany a hnutí. Karel Kouba (Kouba, 2007) hledal regionální diferenciaci volební podpory politických stran v období voleb 1990–2006. Z vytvořených map a výpočtu Moranova I vyplývá, že volební podpora pěti zkoumaných stran je regionálně strukturovaná. Kouba potvrdil výsledky Šaradína (Šaradín, 2004), že volební podpora ODS ve zkoumaných volbách se koncentrovala v Čechách. V publikaci *Volební mapy České a Slovenské republiky po roce*

1993: vzorce, trendy, proměny (Pink a kol., 2012) autoři předložili mapu zobrazující území stabilní volební podpory ODS, podle konceptu Jehličky a Sýkory, pro období voleb 1996–2010. Věnovali se také výzkumu souvislostí prostorových socioekonomických charakteristik s volbou ODS. Socioekonomické charakteristiky zkoumali také Vlastimil Havlík a Petr Voda (Havlík, Voda, 2016). Autoři analyzovali období voleb 1996–2013 a pokusili se regresními modely vysvětlit volební podporu sněmovních stran, včetně ODS.

Práce je členěna do šesti kapitol. V první kapitole je stručně popsán historický vývoj ODS, zařazení strany do českého stranického systému a hlavní události se stranou spojené. Druhá kapitola je věnována popisu předmětu výzkumu volební geografie a popisu teoretického východiska pro analytickou část práce. Ve třetí kapitole se nachází popis analyzovaných dat a vysvětlení použitých metod v analytické části práce, která následuje v kapitole 4. V ní jsou nejprve pomocí grafu zobrazeny volební výsledky politických stran a hnutí účastnících se zkoumaných voleb. Následují mapy zobrazující proměnu volební podpory ODS mezi volbami 2006 a 2010 a mezi volbami 2010 a 2013. Dalších pět map vyobrazuje území volební podpory pro každé zkoumané volby a stabilní území volební podpory ODS v období voleb 2006–2017. Pátá kapitola obsahuje regresní modely, které zkoumají souvislosti prostorových socioekonomických charakteristik s volebním ziskem ODS ve zkoumaných volbách. K tomu je využita mnohonásobná lineární regresní analýza, do které jsou zahrnuty nezávisle proměnné odvíjející se ze struktur konfliktních linií. Tato část práce je důležitá k nalezení prostorových determinantů volby ODS. V poslední šesté kapitole jsou promítnuta standardizovaná rezidua z regresních modelů do mapy pomocí hot spot analýzy. Zvýrazněné body představují oblasti, ve kterých volební podpora dosáhla buď vyššího, nebo nižšího výsledku než by se dalo očekávat podle prostorového rozložení obyvatel. Existence těchto rozdílných hodnot je vysvětlena pomocí kontextuálních faktorů.

1. ODS v kontextu stranického systému ČR

ODS se od počátku vzniku stranického systému řadí na pravou stranu politického spektra. Program ODS je postaven na liberálním pojetí volného trhu a soukromého vlastnictví a konzervativním hodnotám (Strmiska, 2005, s. 450). Během postupné stabilizace stranického systému vzniklo několik pravicových stran, které se pokoušely soupeřit s ODS a převzít pozici hlavní pravicové strany, jakožto protipól k ČSSD, případně KSČM. I přes pády vlád ODS a několika velkým politickým aférám volební podpora ODS zůstávala po několik let stabilní. Viditelný pokles volební podpory nastal až ve volbách 2010, přičemž ten nejvyšší propad zaznamenala ODS v roce 2013, ze kterého doposud nenašla cestu zpět k podobným výsledkům, jakých dosahovala v předchozích letech. Nejvyššího volebního výsledku dosáhla ODS ve volbách 2006. Vylepšila tak své volební zisky z let minulých a poprvé přesáhla hranici 30 % hlasů, ke které se přiblížila již ve volbách v letech 1996 a 1992. Silný byl zejména výsledek v parlamentních volbách 1992, ve kterých ODS, poprvé od svého vzniku, kandidovala jako samostatná strana, nikoli jako součást Občanského fóra jakožto hlavního politického subjektu po Sametové revoluci.

Porevoluční demokratické proměny státu a společnosti s sebou přinesly změnu stranického a politického systému Československa. Do stranického systému byly zařazeny obnovené historické politické strany, stejně tak jako nově vzniklé strany na počátku 90. let 20. století. Jistá fáze obnovení stranického systému Československa se datuje od Sametové revoluce po první svobodné volby v roce 1990. Prvním výrazným porevolučním hnutím se stalo Občanské fórum (OF), které nebylo celistvým politickým subjektem, ale zahrnovalo několik ideových a politických proudů. Po nevyhnutelném rozpadu heterogenního OF v únoru 1991 vznikly dvě hlavní nástupnické strany, a to Občanské hnutí (OH) a Občanská demokratická strana (ODS) (Fiala, Strmiska, 2005, s. 1361–1364).

Po podepsání lánských dohod a oficiálního založení ODS vznikl přípravný výbor ODS v čele s Václavem Klausem. V březnu 1991 byla strana zaregistrována u ministerstva vnitřních věcí, v dubnu se uskutečnil ustanovující kongres ODS pořádaný v Olomouci. Během těchto několika týdnů také probíhalo budování regionálních stranických struktur. Předsedou ODS se stal Václav Klaus. K volbám 1992 připravila ODS volební program nazvaný Svoboda a prosperita, ve kterém se ODS charakterizovala jako konzervativní a pravicová strana, která prosazuje pragmatickou a realistickou politiku (Pšeja, 2005, s. 1503). Pro účel voleb v roce 1992 se ODS

spojila s Křesťanskodemokratickou stranou (KDS) a vznikla pravicová koalice, která dokázala zvítězit ve volbách do Federálního shromáždění i do České národní rady (Fiala, Strmiska, 2005, s. 1366–1368).

Proces formování dlouhodobého politického programu a směřování ODS pokračoval v roce 1995 přijetím dokumentu Politický program ODS, který obsahoval programovou a ideovou charakteristiku strany. Podle tohoto dokumentu si ODS zakládá na konzervativních hodnotách prolínajícími se s liberálními principy evropského liberalismu. Dalším příspěvkem obohacující ideje ODS byl dokument zvaný Čtyři poděbradské artikuly, který se stal součástí volebního programu pro volby 1998 (Pšeja, 2005, s. 1504–1506). Pro každé následující volby vznikly nové programové plány. Dva výše zmíněné dokumenty ovšem formovaly hodnoty politického směřování ODS, kterými se ve volbách prezentují voličům dodnes.

Po úspěchu koalice ODS-KDS ve volbách 1992 byla v roce 1996 Křesťanskodemokratická strana sloučena s ODS (Pšeja, 2005, s. 1513). Další parlamentní volby 1996 znamenaly pro ODS druhé vítězství po sobě. Tentokrát menšinová vládní koalice se skládala, stejně jako předchozí volební období, z ODS, KDU-ČSL a ODA. Nadcházející období již vykazovalo stabilizační prvky českého stranického systému, a to i přes finanční aféry ODS (Cabada, Vodička, 2011, s. 257). Ty se týkaly neprůhledných finančních darů od firem účastnících se privatizace a údajné existenci tajného švýcarského konta (Cabada, Šanc, 2005, s. 132). Ve straně se objevovalo čím dál více vnitřních rozepří. Výsledkem té největší bylo odštěpení části strany a vznik Unie svobody v čele s Janem Rumlem (Cabada, Vodička, 2011, s. 257). Této události předcházel tzv. sarajevský atentát, kdy vlivní politici ODS Ivan Pilip a Jan Ruml veřejně vyzvali Václava Klauze k rezignaci na post premiéra i předsedy ODS (Pšeja, 2005, s. 1516). Další den podali demisi ministři koaličních stran KDU-ČSL a ODA, a o den později 30. listopadu 1997 podal demisi i premiér Klaus (Cabada, Šanc, 2005, s. 132). Václav Klaus i přes finanční aféry, nejednotnost strany, celkový pokles ekonomiky a pád vlády dokázal obhájit post předsedy strany a v následujících parlamentních volbách 1998 dovedl ODS ke druhému místu za vítěznou ČSSD (Cabada, Vodička, 2011, s. 257–258).

Předčasné volby 1998 vyhrála ČSSD se ziskem 32,3 % hlasů. ODS se po sérii vnitrostranických krizí dokázala vzchopit a získala 27,7 % hlasů (Cabada, Šanc, 2005, s. 135). Po volbách 1998 ovšem nedokázala ani ODS ani do té doby opoziční ČSSD vyjednat většinovou koaliční vládu s KDU-ČSL a US. Nakonec se naprosto bezprecedentně dohodly dvě největší strany na

menšinové vládě ČSSD tolerované ODS podpisem tzv. opoziční smlouvy (Fiala, Strmiska, 2005, s. 1372). Kritika opoziční smlouvy se nesla od ostatních sněmovních stran, ale i rozvíjející se občanské společnosti¹. Vláda Miloše Zemana s podporou ODS dosloužila celé volební období 1998–2002, i přes to že byla slyšet kritika opoziční smlouvy z řad společnosti i ČSSD, zejména od nového předsedy ČSSD Vladimíra Špidly, který hrozil vypovězením opoziční smlouvy ještě před koncem volebního období. ODS se v předvolební kampani snažila profilovat jako alternativa proti sociálnímu programu ČSSD. Kampaň i ODS ovšem ztratila důvěryhodnost kvůli předchozí éře opoziční smlouvy (Cabada, Šanc, 2005, s. 138, 142). Volby 2002 vyhrála ČSSD. ODS si pohoršila na 24,47 %, což bylo bráno jako neúspěch pravice. ČSSD vytvořila vládní koalici s KDU-ČSL a US-DEU (Cabada, Vodička, 2011, s. 259). ODS se tak ocitla druhé volební období po sobě v opozici. V říjnu 2002 Václav Klaus oznámil, že nebude kandidovat na předsedu ODS. Hlasováním na mimořádném kongresu ODS v prosinci 2002 se stal novým předsedou Mirek Topolánek (Pšeja 2005, s. 1521). Pod jeho vedením dokázala ODS vyhrát volby 2006 a dosáhnout nejlepšího výsledku od jejího vzniku. Po dlouhém vyjednávání o sestavení koalice a neúspěšnému žádání Sněmovny o důvěru vládě nakonec vznikla vládní koalice ODS, KDU-ČSL a Strany zelených. Korupční aféra Jiřího Čunka a neshoda na společném koaličním kandidátovi na prezidenta negativně zasáhla nejenom KDU-ČSL, ale i celou vládu. V období předsednictví České republiky v EU v roce 2009 opozice vyvolala hlasování o nedůvěře vládě, které o jeden hlas prošlo (Cabada, Vodička, 2011, s. 262–263). Pád Topolánkovy vlády zhoršil celkový obraz ODS, se kterým musela jít do voleb 2010 s již novým předsedou Petrem Nečasem.

Ve volbách 2010 ODS obdržela menší volební podporu než před čtyřmi lety. Do Poslanecké sněmovny přibyli zástupci nových stran TOP 09 a VV (Cabada, Vodička, 2011, s. 265). Úspěch těchto dvou stran úzce souvisel s poklesem prostorové volební podpory ODS. Ve volbách 2010 se totiž oblasti s nejvyšší volební podporou TOP 09 překrývaly s jádrem volební podpory ODS z voleb 2006. Šlo hlavně o Prahu a okolí, České Budějovice nebo Brno. Podobný případ platil i pro VV, které ve volbách 2010 získaly nejvyšší podporu v oblastech volící v roce 2006 ODS. Rozložení volební podpory VV v prostoru ovšem nenasvědčovalo nahrazení jiné strany, jako v případě TOP 09, kde se projevila nejvyšší volební podpora v podobných regionech, jako u další pravicové strany ODS (Havlík, Voda, 2016, s. 129–130). V českém stranickém systému

¹ V roce 1999 vznikla iniciativa Impuls 99 a výzva Děkujeme, odejděte!

se tak po letech znovu objevily strany, které hodlali přebrat voliče největší pravicové straně ODS.

ODS nakonec dokázala sestavit vládu premiéra Nečase s úspěšnými novými stranami TOP 09 a VV i přesto, že ve volbách 2010 skončila ODS až na druhém místě (Cabada, Vodička, 2011, s. 265). Nečasova vláda se potýkala s několika krizemi, které vedly celkem k pěti hlasování o nedůvěře vládě (Němec, 2013). Konec vládního období byl spojen s obviněním Petra Nečase a jeho nejbližších spolupracovníků z trestné činnosti v médiích označované jako Kauza Nagyová. Na základě ní premiér Nečas 17. června 2013 podal demisi prezidentu Zemanovi a zároveň skončil jako předseda ODS (Válková, 2013).

Rokem 2013 skončila zatím poslední vládní účast ODS. Po třech letech koaliční vlády ODS, TOP 09 a VV zmítané několika skandály a politickými aférami, přinesly následující předčasné volby 2013 nejhorší výsledek v historii ODS, která skončila až na pátém místě se ziskem 7,72 % hlasů. Zároveň se ve Sněmovně objevily další dvě nová politická uskupení hnutí Úsvit a hnutí ANO 2011. Navýšení počtu sněmovních stran ještě více fragmentovalo stranický systém. O pravicové voliče soupeřili ODS, TOP 09, z části VV a nově také ANO 2011. Hnutí ANO 2011 dokázalo získat podporu v mnoha stejných oblastech, ve kterých vítězily v roce 2010 ODS, TOP 09 nebo VV (Havlík, Voda, 2016, s. 132–135). ODS v kontextu stranického systému ztratila po volbách 2010 a 2013 dominantní roli největší pravicové strany.

Po neúspěšných volbách 2013 a aféře předsedy Nečase byl v lednu 2014 zvolen novým předsedou ODS profesor politologie a bývalý ministr školství Petr Fiala, který si dal za úkol vybudovat novou tvář ODS (Šilhan, 2014). Další volby 2017 znamenaly pro ODS jisté navýšení volebního zisku na 11,32 % a současně druhé místo za vítězným ANO 2011.

2. Volební geografie

Volební výsledky jakékoliv politické strany se nesoustředí pouze do jediného bodu, respektive území. Jak jsou obyvatelé s rozdílnými charakteristikami rozprostřeni po celém území (například území České republiky), stejně tak je v prostoru roztržena volební podpora politické strany. Jde o normální jev, kdy v jednom městě nežijí stejně smýšlející lidé se stejnými potřebami a stejnými vlastnostmi, které by předurčovali jejich totožné volební hlasování. Na podobné premise je založena i tato práce zkoumající volební podporu ODS, která není koncentrovaná na jedno či více území, ale je plošně rozprostřena po celé republice. S tímto poznatkem přišel i Kouba (2007) a potvrdil svou hypotézu o nacionalizované volební podpoře českých politických stran, které získávají podporu na celém českém území. To ovšem neznamená, že by neexistovaly pro stranu slabé či silné oblasti, ve kterých získávají nižší či vyšší procento hlasů, než je například republikový průměr. Takové oblasti jsou rozpoznatelné a v každých volbách se stávají zájmem volebních geografů.

Volební geografie se řadí do podoboru politické geografie. Svými poznatky přispívá do oborů jako politologie, geografie nebo sociologie. Cílem volební geografie je analyzovat a zobrazit prostorové rozmístění volební podpory politických stran soutěžících ve volbách (Pink, 2005, s. 148).

Za zcela první příspěvek do volební geografie se považuje komparace několika map volebního chování za účelem nalezení souvislostí, kterou provedl geograf francouzského původu André Siegfried v roce 1913. Na základě sledovaných struktur obyvatel a regionu se pokoušel vysvětlit volebního chování obyvatel na daném území (Pink, 2005, s. 149, 153) Dalším příspěvkem byla práce Carla Sauera z roku 1918, ve kterém prostorově definoval volební obvody (Pink, 2005, s. 149).

Volební geografie zkoumá tři základní témata. Prvním tématem je prostorová diferenciací volebních výsledků a faktory podmiňující tuto diferenciací. Tomu se věnoval André Siegfried. Základem tohoto přístupu byl předpoklad, že prostorová diferenciací volebního chování je zapříčiněna různým složením obyvatelstva v prostoru. Velkým přínosem pomáhající vysvětlit rozdělení obyvatel v prostoru byla teorie konfliktních linií Lipseta a Rokkana štěpící obyvatelstvo do čtyř štěpných linií. Druhým tématem, kterým se volební geografie zabývá je vliv geografických faktorů v čase. Jedná se o faktory, které volič vnímá ve svém okolí a které

ovlivňují jeho volební hlasování (Mrklas, Sokol, 2000, s. 309–311). Později je britský geograf Nigel Thrift pojmenoval jako kontextuální faktory (Maškarinec, 2013, s. 436). Třetím tématem zájmu volební geografie je význam prostorové diferenciacce volebních výsledků a volebních systémů pro vytváření zastupitelských orgánů (Mrklas, Sokol, 2000, s. 311). Jde o řešení problémů vyplývajících z odlišností jednotlivých volebních systémů. Volební geografie v tomto případě zkoumá to, zda jeden volební hlas má stejnou váhu v odlišných volebních systémech, a zda má kandidát v odlišných volebních obvodech stejnou šanci na zvolení (Pink, 2005, s. 151).

Rozvoji volební geografie pomohl růst kvantitativních metod spolu s vývojem výkonnější výpočetní techniky, zejména počítačů (Kostecký, Čermák, 2004, s. 469). K prvním světovým autorům volební geografie se zařadili Oliver Rantal, dvojice David Butler a Donald Stokes a také Seymour Lipset a Stein Rokkan. K současným významným autorům patří Peter Taylor, Colin Flint nebo Ronald Johnston (Pink, 2005, s. 149).

V českém prostředí se volební geografie prosadila až po roce 1989. V roce 1991 Petr Jehlička a Luděk Sýkora (Jehlička, Sýkora, 1991) představili studii zabývající se volební podporou tradičních politických stran vyskytujících se na území Československa v letech 1920–1990. Výsledek poukázal na vcelku stabilní volební podporu a stabilní jádra volební podpory zkoumaných stran, které se nezměnily ani vlivem uplynulých dekad a významných historických událostí. Koncept území volební podpory, který v práci představili Jehlička a Sýkora využili i další čeští autoři. Vojtěch Navrátil (Navrátil, 2010) pomocí území volební podpory zkoumal volební podporu parlamentních stran po sněmovních volbách 2010 na úrovni okresů. Pavel Maškarinec (Maškarinec, 2011) se zaměřil na volební podporu ČSSD, KDU-ČSL, KSČM a ODS v Libereckém kraji v období 1925–1935 a 1996–2010. Jako úroveň výzkumu si stanovil obce. Stejně jako Jehlička a Sýkora, i Maškarinec objevil vysokou stabilitu volební podpory mezi dvěma po sobě jdoucími volbami. Při porovnání volební podpory stran v meziválečném období a moderním si udržela kontinuitu volební podpory pouze KDU-ČSL. Nutno však dodat, že se jednalo o výzkum v jediném kraji ČR, tudíž tento výsledek nemusí platit pro celou republiku.

Pavel Maškarinec zkoumal volební podporu také na celostátní úrovni. V jeho práci *A spatial analysis of Czech parliamentary elections 2006–2013* (Maškarinec, 2017) našel okresy, ve kterých jednotlivé parlamentní strany získávaly strany v období voleb 2006 a 2013 a vysvětlil

také, které prostorové charakteristiky zvyšují volební podporu pro zkoumané strany. Bernard, Kostecký a Šimon (Bernard, Kostecký, & Šimon, 2014) přispěli do volební geografie studií výsledků sněmovních voleb z let 1998 a 2010. Jejich výzkum se zaměřil za detekování kontextových faktorů působících na voliče. Konkrétně zkoumali závislost vyznání na volbě KDU-ČSL a sociální postavení na volbě ODS. Nejprve porovnali výsledky celostátních dotazníkových šetření s výsledky Goodmanovy regrese, které poukázaly na možnou existenci kontextuálních faktorů. Reziduální hodnoty Goodmanovy regrese byly následně použity pro vytvoření mapy s hot-spot analýzou. Mapa zobrazila shluky obcí, ve kterých bylo volební chování jiné než odpovídalo celorepublikovému průměru. Následně autoři tyto shluky reziduí interpretovali jako působení prostorových kontextových vlivů.

2.1. Kontextuální a kompozitní přístupy

Mezi přístupy vysvětlující prostorovou diferenciaci volební podpory se řadí kontextuální a kompozitní přístupy. Podle kontextuálního přístupu je zásadní proměnná, která rozhoduje o volbě politického subjektu kontext prostředí, ve kterém člověk žije. V něm se společensky vyvíjí, setkává se s ostatními lidmi a formuje a přebírá nejenom politické názory (Bernard, Kostecký, & Šimon, 2014, 242). Roli hraje postavení jedince ve struktuře, jeho zařazení do sociální skupiny a interakce mezi těmito skupinami, které společně vytváří prostředí, ve kterém se volič rozhoduje (Kostecký, Čermák, 2004, s. 471).

Taylor a Johnston (1979) vymezili celkem čtyři možnosti kontextového vlivu na volební podporu strany. První z nich je *friends and neighbours effect*, překládán jako „efekt souseda“ či „efekt kandidáta.“ Tato teorie vysvětluje, proč kandidáti získávají větší podporu v místech svého bydliště (Malcová 2012; Voda, Pink 2009). Teorie vychází z teritoriální blízkosti kandidáta k voliči. Občané volí blízkého kandidáta, i když nemusí být ze strany, kterou by obvykle volili. Druhým efektem je *issue voting*, neboli „hlasování o sporném bodu.“ Jedná se o případ, kdy výsledky voleb jsou ovlivněny pro to území specifickým volebním tématem. Voliči spíše než pro stranu či kandidáta hlasují pro takové řešení problému, se kterým sympatizují nejvíce a subjektivně jim přijde jako nejlepší řešení. Třetí kontextový vliv, tzv. „efekt kampaně“ se zabývá efektivitou kampaně. Pro různé regionální prostory mohou být vhodné různé typy kampaní. Tato teorie zkoumá reakci voličů na kampaň, její zásluhu na volebním výsledku, ale také například analyzuje finanční efektivitu vynaložených nákladů na kampaň. Posledním čtvrtým kontextovým vlivem je *neighbourhood effect*, neboli sousedský

efekt. Ten je založen na předpokladu, že lidé žijící blízko sebe spolu často komunikují a ovlivňují tak své volební chování (Bernard, Kostecký, & Šimon, 2014, s. 242–243; Voda, 2010). Sousedský efekt dokáže ve volební geografii modelovat případy prostorové diference, kdy obyvatelé určitého území podporují jinou politickou stranu, než kterou by teoreticky měli podporovat podle jejich osobních charakteristik (The dictionary of human geography, 2009, s. 495). Sousedský efekt jakožto kontextová proměnná se dá chápat jako charakteristika okolí nebo prostředí, ve kterém volič žije.

Volební rozhodnutí je výsledkem ovlivnění jak individuálními atributy voliče, tak i vlivem prostředí, ze kterého volič pochází a ve kterém žije (Bernard, Kostecký, & Šimon, 2014, s. 241–242). Bernard a Kostecký (2014) uvádí několik kontextových vlivů, které se mohou podílet na volebním chování. Roli mohou hrát regionální odlišnosti a sociální skladba regionu. Např. Kouba (2007) nebo Daněk (2000) zkoumali specifický region pohraničí. Oba autoři objevili nadprůměrnou podporu KSČM v českém pohraničí, která může být zapříčiněna geografickým aspektem prostředí nebo také tamní specifickou strukturou obyvatelstva.

Při výzkumu prostorových charakteristik voleb a volebního chování nestačí vycházet pouze z kontextuálního přístupu, který má kapacitu vysvětlit prostorové kontexty, které jsou specifické pro každý ze zkoumaných regionů. Je nutné zapojit i kompozitní přístup (Maškarinec, 2013, s. 439). Kompozitní přístup vychází z teorie konfliktních linií Lipseta a Rokkana. Přístup pracuje s předpokladem, že vysvětlit hlasování voličů je možné přes strukturální charakteristiky občanů a jimi obývaného území (Čermák, Kostecký, 2003, s. 529). Znalost společenské struktury obyvatelstva může být dostačujícím předpokladem k odhadu volebního chování (Maškarinec, 2013, s. 436). Občané se zařazují do tříd či skupin a podle nich také volí jim blízké strany.

2.2. Teorie konfliktních linií

Volba politické strany je ovlivněna velkým počtem aspektů. Mezi ty sociální patří například prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá a dospívá, například rodina. Rodina je velmi silným determinanem a mobilizačním nástrojem při volebním hlasování (Lyons, Linek, 2007; Mikešová, 2019). V průběhu dospívání si člověk formuje názory a hodnoty a ať už vědomě, či nevědomě, postupně se zařazuje do několika sociálních skupin, které pomáhají tyto názory a hodnoty dále rozvíjet (Evans, 2004, s. 43–45). Jsou to názory na každodenní dění v životě, které

může zahrnovat i politiku. Lidé ze stejné sociální skupiny zažívají stejné či podobné problémy, a proto musí hledat společné řešení a přístup k danému problému. Taková spolupráce jenom upevňuje vztahy ve skupině. Když přijde na volbu svých zástupců do některého z volených orgánů, členové jedné sociální skupiny mají tendenci volit stejným způsobem.

Začátky výzkumu sociálního prostředí ovlivňující volební preferenci přednesli Lipset a Rokkan již v dnes známé a dále rozvíjené koncepci konfliktních linií. V jejich práci *Party systems and voter alignments* (Lipset, Rokkan, 1967) představili koncept konfliktních linií a popsal čtyři dvojice proti sobě soupeřících společenských struktur. Dvě štěpné linie centrum-periferie a stát-církev vychází z národní revoluce a další dvě město-venkov a vlastníci-pracující z revoluce průmyslové (Klíma, 1998, s. 70). V důsledku národní revoluce začalo v Evropě budování sjednocených národů. Spor centra proti periferii představovalo vzednutí části společnosti obývající periferní oblasti. Tito lidé bojovali proti dominantní kultuře, jazyku nebo náboženství, které se z centra prosazovaly. Vzrostl také konflikt mezi státem a církví. Katolická církev se snažila udržet si své historické hodnoty a zájmy, a bojovala proti sekulárnímu státu například zakládáním politické reprezentace (Dalton, 2014, s. 135–136). Spory mezi státy a církvemi prohloubily i procesy sekularizace v 19. a 20. století (Hloušek, Kopeček, 2004, s. 36). S rozvojem industrializace se ve společnosti objevilo další štěpení. Proti sobě na jedné straně stály skupiny podnikatelů a vlastníků závodů a na druhé straně pracující třída, kterou podnikatelé zaměstnávali (Dalton, 2014, s. 136). Město se stalo místem modernizace a rodící se průmyslové společnosti, kdežto venkov si zachoval premoderní struktury a hodnoty (Říchová, 2007, s. 109). Odpor venkova vůči městu rostl a vzniklo třetí štěpení město vs. venkov. S příchodem industriální doby se objevila možnost osobního ekonomického růstu. Následoval rozkvět podnikání. Kvůli antagonistickým zájmům podnikatele a zaměstnanců vzniklo čtvrté štěpení vlastníci vs. pracující (Hloušek, Kopeček, 2004, s. 36).

Lidé ve štěpných strukturách žijí, pohybují se, socializují se a vytváří si politický pohled a názor. Politické strany fungují jako integrující entity různých politických potřeb a zájmů obyvatel státu (Klíma, 1998, s. 65). Zdravé fungování politické sféry je žádoucí, jelikož politické strany jsou prostředníkem mezi lidem a státem. Funkce stran zahrnuje artikulaci požadavků členů společnosti, rekrutaci a výchovu budoucích politických elit, ale také přispívají k socializaci společnosti. V každé konfliktní linii vznikaly v průběhu času politické strany, které hájily zájmy jednotlivých společenských štěpných linií. Lidé se rozdělovali podle sociálních rozdílů (např. náboženství, zaměstnání, etnicita atd.) do skupin. Tyto skupiny mají

rozdílné zájmy a potřeby. Aby sociální rozdíly přerostly v politický konflikt, je nutné, aby si skupiny byly vědomy příslušnosti ke své sociální skupině a aby byly skupiny ochotny prosazovat své zájmy v politickém boji (Klíma, 1998, s. 68; Strmiska, 2005, s. 19).

Model konfliktních linií byl ovšem vytvořen podle prostředí západní Evropy do 60. let 20. století (Klíma, 1998, 69). Aplikace modelu na střední a východní Evropu není přesná a nedokáže uspokojivě zachytit a vysvětlit společenské procesy, které jsou unikátní pro postkomunistické země střední a východní Evropy (Hloušek, 2002). Je to hlavně z toho důvodu, že koncepce Rokkana a Lipseta počítá s dlouhodobým formováním společnosti. Tento proces ovšem v postkomunistických zemích přerušil komunistický režim, který deformoval tradiční štěpící linie (Hloušek, 2000, s. 373). Politickou volbu, konfliktní linie a jejich ovlivnění historií komunismu s postkomunistických zemích zkoumal např. Evans v práci *The Social Bases of Political Divisions in Post-Communist Eastern Europe* (Evans, 2006). Teorie konfliktních linií udává vymezení sociálního prostoru, rozděluje společnost na několik struktur a k ní přiřazenou volební preferenci. Kromě dělení společnosti pomocí štěpných linií je možné jít ještě o úroveň hlouběji a rozdělit společnost na sociální třídy. Na tomto dělení je založena teorie třídně podmíněného hlasování.

Klasické Rokkanovo štěpení společnosti ale nemusí představovat jediný faktor, podle kterého se voliči rozhodují, komu dají hlas. Sociologové se snaží vysvětlit rozdílné volebního chování než jaké by bylo možné předpokládat podle zařazení do sociální třídy. Již v 50. a 60. letech se tento jev snažila vysvětlit Michiganská a Columbijská škola (Vlachová, Řeháková, 2007, 134). V moderní době 21. století se mluví o kulturních důvodech takového chování (Achterberg, Houtman, 2006). Knutsen (2001) vysvětluje častější volbu levice střední třídou vyšší mírou zaměstnanosti ve veřejné sféře. Zaměstnanci veřejného sektoru mají jiné ekonomické zájmy než lidé zaměstnaní v soukromém sektoru. První skupina preferuje větší sociální stát s vyššími daněmi a vyšší mírou přerozdělování, které se promítne do částky jejich platu. Lidé v soukromém sektoru nechtějí odvádět vyšší daně, které financují státní rozpočet. Tito lidé jsou řazeni do vyšší sociální třídy a jsou spokojeni se svým postavením. Proto spíše zastávají pravicové přesvědčení a volí pravicové strany prosazující co nejmenší stát, který je výhodný pro vyšší sociální třídy s vyššími příjmy. Dá se tak mluvit o novém společenském štěpení – soukromý vs. veřejný sektor.

Z výzkumu Knutsena vyplývá, že střední třída v zemích Skandinávie volí častěji levicové než pravicové strany, a že faktor sektorové zaměstnanosti hraje silnou roli. Pokud by ke stejnému výsledku došly i budoucí studie v dalších státech Evropy, klasické dosud platné spojení sociální třídy a odpovídající politické volby by se dalo zpochybnit, při nejmenším by se snížila síla vztahu. Je to možnost globální změny volebního chování.

2.3. Teorie třídně podmíněného hlasování

V důsledku průmyslové revoluce na konci 19. století začaly vznikat masové strany na již existující struktuře odborů. Třídní rozpor podpořil vznik dělnických stran, které se v průběhu dělily na radikálnější komunistické a umírněnější socialistické. Hlavním původem nespokojenosti dělnické třídy byly nerovnosti v životní úrovni, příjmech, délce pracovní doby nebo pracovních podmínkách (Klíma, 1998, s. 106). Masové dělnické strany se vyznačovaly širokou členskou základnou a kvalitní vnitřní organizací. Důležitým faktorem byl politický program, který měl unifikační efekt. Další vývoj masových stran představil pilířovou strukturu, kdy pilíř tvořil strukturálně vymezenou skupinu lidí, která zastávala silnou pozitivní stranickou identifikaci se stranou, která zastupovala určitý pilíř. Členové byli se svou stranou spojení po celý život a jejich socializace probíhala výhradně v prostředí daného pilíře. V 60. letech 20. století nastal proces eroze pilířového systému společnosti. Voličská loajalita ke stranám a třídní volbě oslabila. Masové strany se transformovaly na catch-all strany (Kirchheimer, 1966) a využily poptávky po menším voličském apelu na ideologii. Politické strany se celkově staly univerzálnějšími (Kunštát, 2007, s. 16). Průmyslový sektor slábnul, začala převažovat terciální sféra, ve které stoupala míra zaměstnanosti střední třídy. Sociálně demokratické strany zaměřující se výlučně na dělnickou třídu musely zvětšit svůj politický záběr a zaměřit se i na střední třídu (Klíma, 1998, s. 107).

Ještě než měly možnost vzniknout socialistické strany, které se rozšířily až s přijetím všeobecného volebního práva, v politickém prostředí už operovaly strany národní elity, které reprezentovaly hlavně střední a vyšší vrstvy. Elitní strany bojovaly svým programem proti socialistickým stranám (Klíma, 1998, s. 115). Do elitních pravicových stran se řadily jak konzervativní a liberální strany, tak i strany náboženské. Elitní strany dbaly na zachování soukromého vlastnictví a sociální nerovnosti, protože do řad elitních stran patřily hlavně bohatší vrstvy obyvatel, které by snahou o odstranění příjmové a materiální nerovnosti přišly o výhradní postavení ve společnosti.

„Termín sociální třída určuje rozdílný skupinový status především na základě odlišného ekonomického postavení. Jinými slovy, postavení v dělbě práce vede k ekonomickým a následně politickým a sociálním nerovnostem“ (Klíma, 1998, s. 101).

2.3.1. Konfliktní linie v historii českých zemí

Segmentace českého národu měla počátky již za doby, kdy české země byly začleněny do Habsburské monarchie. Velký vliv na tvorbu české politiky měla konfliktní linie centrum-periferie. Na české politické sféře hrál důležitou roli spor či přístup k centru, tedy k Vídni. Rozpad Rakouska-Uherska a vznik samostatného Československého státu dal impuls ke změně vnímání centra jakožto jazykově a etnicky odlišné Vídni. Toto místo od té chvíle zaujalo české politické prostředí. Protipólem k českému politickému centru se staly periferní politické strany reprezentované národnostními menšinami a etniky. Rozpor mezi církví a státem byl nejsilnější v meziválečném období. Posílila protikatolická nálada a katolickou část společnosti reprezentoval Jan Šrámek v čele Československé strany lidové. Byl tak vytvořen nový pevný sociální segment, který se zapojil do politické soutěže (Hloušek, Kopeček, 2004, s. 76–79). Urbanizace v českých zemích započala opožděně, za rozdíl od okolních zemí. I přes rychlý rozvoj měst, představující centra rozvoje průmyslu, vesnice stále obývalo významné procento obyvatel. Spolu s faktorem rozšíření všeobecného volebního práva vytvářela tato kombinace příznivé podmínky pro agrární stranu k oslovení venkovských obyvatel, kteří stále žili a pracovali na vesnici. Početná skupina z obyvatel vesnic byli zemědělci a rolníci, kteří se odmítali zapojit do rozvíjející se kapitalistické ekonomiky. Mimo to existovaly nepřehlédnutelné kulturní rozdíly mezi městy a vesnicemi. Tyto všechny faktory pomohly tvořit štěpící linii město-venkov. Kvůli slabému vlivu katolicismu a silné úrovni sekularizace agrárníci dokázali na vesnicích zaujmout početnou skupinu obyvatel, která jim u voleb odevzdala svůj hlas (Hloušek, Kopeček, 2004, s. 80–81; Rokkan, 1999, s. 332). Konfliktní linie vlastníci-pracující byla výhradně charakterizována nástupem masových dělnických stran. V období do první světové války dominovali sociální demokraté, kteří se později rozdělili na sociálnědemokratické a komunistické křídlo, ze kterého vzešla Komunistická strana Československa (Hloušek, Kopeček, 2004, s. 83–84).

Druhá a třetí republika představovala erozi zakořeněných konfliktních linií z první republiky. Pluralita stranického systému byla omezena a doposud bohatě segmentovaná společnost se začala nivelizovat (Hloušek, Kopeček, 2004, s. 88). Po převzetí moci komunisty a nastolením

socialistického režimu, který trval v rozmezí let 1948-1989 se kompletně proměnil stranický a politický systém Československa. Dodnes je pozorovatelný vliv potlačení či úplné eliminace občanské a politické kultury (Hloušek, Kopeček, 2004, s. 73–74). „... éra komunistického režimu zdeformovala strukturu české společnosti a v tomto smyslu zabránila reprodukci meziválečné struktury konfliktních linií po roce 1989“ (Hloušek, Kopeček, 2004, s. 74).

Rušná léta po Sametové revoluci a rozdělení Federace byla nahrazena budováním stabilního politického a stranického systému. V prvních letech po Revoluci neexistovalo sociální štěpení takové, jak ho popsal Lipset a Rokkan. Výjimkou byl tři roky trvající spor na bázi štěpné linie centrum-periferie o fungování a názvu znovu obnoveného demokratického Československa. Konec tohoto období v roce 1992 završilo rozdělení státu a vznik dvou samostatných republik. Od této události se již žádný výrazný politický konflikt mezi centrem a periferií neuskutečnil (Hloušek, Kopeček, 2004, s. 74).

Radost ze vstupu do nového demokratického režimu opanovala společností a objevilo se štěpení komunismus vs. protikomunistická opozice (Hloušek, Kopeček, 2008, s. 520). Toto období skončilo prvními svobodnými volbami v roce 1990, které jsou označovány za jakési referendum o vztahu k novému demokratickému režimu (Hloušek, Kopeček, 2008, s. 526). Později v průběhu demokratické konsolidace systému, společenské transformaci a přechodem k tržnímu hospodářství se objevila socioekonomická štěpící linie, která byla posilována sporem o privatizaci majetku (Hloušek, Kopeček, 2008, s. 522). Pohled na ekonomickou politiku byl v počátcích českého stranického systému hlavní otázkou, která zároveň rozdělovala strany na levici a pravici. Protekcionalismus a sociální solidaritu zastávala ČSSD, kterou na levé části spektra doprovázela nereformovaná KSČM. Na druhé straně stála ODS a později ODA zastávající tržní liberalismus (Casal Bértoa, 2014, s. 24–25). Linie stát-církev se stala marginální a je doposud zastupována stranou KDU-ČSL, jejíž volební podpora je striktně regionální. Ještě slaběji se projevila štěpení město-venkov a centrum-periferie (Hloušek, Kopeček, 2008, s. 527). Socioekonomická linie postupně převládla a byla reprezentována na levém spektru ČSSD, která zohledňovala dopady ekonomické transformace na společnost, a liberálně konzervativní ODS, která se zaměřila na rychlou privatizaci státního majetku a nastavení liberálního tržního hospodářství (Hloušek, Kopeček, 2008, s. 528–529).

2.3.2. Třídní hlasování v ČR

Třídní hlasování hrálo v České republice od voleb 1992 důležitou roli a souviselo hlavně s hlasováním podle levo-pravé politické polarizace (Linek, Lyons, 2013, s. 104). Třídní hlasování je úzce propojeno s konceptem konfliktních linií. Nejrelevantnější konfliktní linií pro výzkum volební podpory ODS je linie vlastníci vs. pracující. Rozdíly mezi těmito dvěma skupinami je možné nalézt ve vzdělání, příjmech nebo také ve volební preferenci. V České republice je třída vlastníků a podnikatelů reprezentována Občanskou demokratickou stranou. Dělníci a manuálně pracující zaměstnanci jsou až na výjimku regionu Moravy reprezentováni Českou stranou sociálně demokratickou. Na jižní Moravě získává stabilně a opakovaně největší podporu KDU-ČSL. Na české politické scéně zastupuje ODS zejména podnikající fyzické či právnické osoby. Politika ODS je mířena a uskutečňována ku prospěchu těchto skupin obyvatel.

Po období relativně stabilního českého stranického systému v letech 1996–2006 následovaly volby 2010 a 2013, které se charakterizovaly vysokou voličskou volatilitou, poklesem podpory již zavedených stran a vstupem nových politických stran a hnutí do Poslanecké sněmovny (Havlík, Voda, 2016, s. 122, 124). Oproti minulým letem se zvýšila fragmentace stranického systému. Dvě parlamentní strany KDU-ČSL a SZ ztratily po volbách 2010 zastoupení ve Sněmovně (Linek, Lyons, 2013, s. 33). Jiné dvě strany do Sněmovny vstoupily poprvé. Byla to pravicově konzervativní TOP 09 a Věci veřejné, které si zakládaly na zavedení prvků přímé demokracie a protikorupční rétorice. Změna ve stranickém systému ČR nastala i v dalších volbách 2013. Kromě návratu KDU-ČSL se objevily další dvě nové strany. Politické hnutí Úsvit podnikatele Tomia Okamury a hnutí ANO 2011 miliardáře Andreje Babiše. ANO 2011 hned ve svých prvních volbách získalo 18,65 % hlasů a umístilo se tak na druhé místo za vítěznou ČSSD. Pro tři nové subjekty ANO 2011, Úsvit a Věci veřejné bylo společné to, že se odmítali umístit na klasickou levo-pravou škálu politické orientace. Příchod a úspěch nových stran a hnutí, které prosazovaly konec tradičních stran přišel v období poklesu důvěry veřejnosti v politiky, což byl důsledek několika nestabilních vlád a korupčních afér vládních stran v období předchozích několika let (Havlík, 2015, s. 199; Havlík, Voda, 2016, s. 122–125). Havlík a Voda (2016) k těmto novým stranám podotýká, že jejich volební podpora se nedala vysvětlit na bázi konfliktních linií nebo prostorových sociodemografických charakteristik. Sníženou schopnost vysvětlit volební podporu skrze sociodemografické ukazatele prokázal i Maškarinec (2017). Podle jeho studie Věci veřejné, ANO 2011 i Úsvit získávali voliče bez ohledu na sociální třídu. V období voleb 2006–2013 se postupně snižovala schopnost ekonomických proměnných vysvětlit volbu ODS a ČSSD.

Podle výše citovaných autorů je patrné, že třídní volba v posledních několika volbách oslabuje. Nicméně, i přes určité oslabení třídního hlasování vysvětleného přílivem nových anti-establishmentových politických stran a hnutí může společenská třída stále být silným prediktorem politické volby.

Pokud je ODS produktem štěpení zaměstnanci vs. zaměstnavatelé, ve kterém zastupuje skupinu zaměstnavatelů a podnikatelů, silná volební podpora se bude koncentrovat v obcích, ve kterých žije vysoký podíl podnikatelů. Na základě tohoto předpokladu je vytvořena hypotéza H: *S růstem podílu podnikatelů v obci roste volební podpora ODS.*

Vysvětlení prostorové diferenciaci volebních výsledků ODS ve volbách 2006 a 2010 se věnoval Pink a kol. (2012). Havlík a Voda (2016) zkoumali navíc volby 2013. Největším determinantem podpory ODS pro volby 2006 byl podle obou studií podíl podnikatelů v obci. Pink a kol. navíc zjistili vliv kupní síly obyvatel, která měla podobnou hodnotu koeficientu. Volební podporu ODS ve volbách 2010 vysvětlil nejvíce znovu podíl podnikatelů, i když s nižší hodnotou. Havlík a Voda pro volby 2010 navíc našel vliv vysokoškolsky vzdělaných lidí. Stejní autoři také objevili pokles vlivu podnikatelů na podporu ODS, a to z hodnoty 0,4 pro volby 2010 na hodnotu 0,15 pro volby 2013.

3. Data a metody

Důležitý aspekt analýzy agregátních dat, který je nutno si předem připravit a zvážit možnosti jejího zobrazení je územní úroveň analýzy. V této práci jsou používána data na dvou územních úrovních. Pro každé volby je zobrazena mapa volební podpory ODS na obecní úrovni. Obecní úroveň je dostatečně přesná pro vizuální přehled o prostorovém rozložení volební podpory ODS. Zároveň nijak nezkrsluje žádoucí účel mapy, který je čistě popisný. Pro analýzu volební podpory, nalezení území volební podpory a území stabilní volební podpory byla vybrána úroveň okresů. Okresní úroveň poskytuje množství územních jednotek, které je dostačující pro účely přehledné vizualizace pomocí kartogramů.

3.1. Data

Pro vymezení obcí a jejich spojení s výsledky je použita mapa administrativních jednotek ČR, která je dostupná ke stažení na stránkách Registru územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN). Základní data o volebních výsledcích jsou veřejně dostupná z webové stránky www.volby.cz spravované Českým statistickým úřadem (ČSÚ). Data o populaci pochází ze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011. Analyzovány jsou čtyři volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, a to volby v roce 2006, 2010, 2013 a 2017. Pro každé volby jsou dostupná data na různých územních úrovních. Nejprve byla v programu Microsoft Excel vytvořena databáze obcí a k nim přiřazené volební výsledky za všechny volby. Jelikož hlavní město Praha je zdaleka největší obcí v ČR jak rozlohou, tak počtem obyvatel, ponechání jednoho celistvého území by znamenalo výrazné zkrslení promítané volební podpory na území Prahy. Proto byla Praha rozdělena na 57 částí, které představují reálně existující samosprávné městské části. Ve stažené volební databázi ovšem některé obce neobsahovaly volební data, proto bylo nutné data ručně dohledat. Další obce kompletně chyběly. V roce 2006 vznikly obce Ladná a Držovice. O tři roky později přibyla obec Želechovice nad Dřevnicí a zanikla obec Nemíž. V roce 2010 vznikla obec Petrov nad Desnou. O rok později vznikla oddělením od Nového Jičína obec Libhošť. Stejný postup platil pro nově vzniklé obce Krhová a Poličná, které se v roce 2013 oddělili od města Valašské Meziříčí. V roce 2016 zanikl vojenský újezd Brdy a území ostatních vojenských újezdů bylo zredukováno (Zákon č. 15/2015 Sb.). V souvislosti s tím vznikly nové obce Bražec, Doupovské Hradiště, Město Libavá, Kozlov, Luboměř pod Strážnou a Polná na Šumavě. Všechny změny územního členění zaznamenává Český statistický úřad na svých stránkách (Český statistický úřad, 2020).

3.2. Metody

Po úpravě seznamu obcí a k nim přiřazeného volebního výsledku za všechny zkoumané volby byla data nahrána do geografického softwaru QGIS, který umožňuje vytvořit kartogramy. Pro tvorbu kartogramů byly staženy dvě mapy územních celků. Mapa administrativního členění České republiky a mapa samosprávných městských částí Prahy. Do těchto vrstev byly nahrány datové soubory obsahující volební výsledky obcí a samosprávných městských částí. Poté následovala grafická úprava map do potřebné formy vizualizace dat. Vytvořené mapy volební podpory zobrazují výsledky podle konceptu území volební podpory a území stabilní volební podpory, který přednesli v roce 1991 Jehlička a Sýkora (1991). Autoři zkoumali volební podporu čtyř tradičních politických stran na územní jednotce okresu. První koncept území volební podpory představuje území, na kterém strana získala 50 % z celkového počtu hlasů pro onu stranu. Území volební podpory je vypočteno tak, že se nejprve sestupně seřadí okresy podle podílu získaných hlasů. Poté jsou sčítány hlasy až do dosažení hranice 50 % hlasů z celkového počtu hlasů pro stranu v celé republice. Započítán je i okres, před jehož započítáním 50% hranice překročena nebyla, ale po započítání již ano. Výsledné okresy spadající do 50% hranice představují území volební podpory. Druhým konceptem je území stabilní volební podpory. Je to oblast, ve které strana dosáhla území volební podpory ve všech sledovaných volbách. Jehlička a Sýkora o tomto území mluví jako o regionálním jádru podpory strany (Jehlička, Sýkora, 1991, s. 84). V mapách volební podpory zobrazených v této práci je vyznačeno i území tzv. supervolební podpory a území stabilní supervolební podpory. S tímto termínem pracoval Šaradín (2006) při analýze volební podpory ODS a ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny. Rozdíl mezi územím volební podpory a územím supervolební podpory je ten, že první oblast je tvořena 50 % všech hlasů strany, kdežto území supervolební podpory obsahuje 25 % všech hlasů, které v ono roce vybraná politická strana získala.

Vztah mezi závisle proměnnou a několika vybranými nezávisle proměnnými nalézá a analyzuje mnohonásobná lineární regrese. Pokud mezi zkoumanými proměnnými existuje jistá souvislost, je možné na základě takové znalosti vytvořit predikci. K tomuto účelu se používá regresní analýza, která odhaduje vliv několika současně působících nezávisle proměnných na jednu závisle proměnnou. Do každého regresního modelu bude vložena závisle proměnná představující procento hlasů pro ODS v jednotlivých volbách. Nezávisle proměnné byly vybrány tak, aby reprezentovaly jak konfliktní linie ve společnosti, tak i rozdíly objevující se mezi jednotlivými třídními vrstvami společnosti. Představené proměnné představují

procentuální podíl zastoupení jednotlivé proměnné v obci. Proměnná město je nominální proměnná a značí, jestli má obec status města.

Výsledkem analýzy je předpoklad síly působení nezávisle proměnných, který je vyjádřen koeficientem determinace R^2 , popřípadě upraveným koeficientem determinace umocněným na druhou označovaným jako Adjusted R^2 . Koeficient determinace adj. R^2 v podstatě ukazuje, jak přesná je predikce regresního modelu. Pokud se hodnota koeficientu adj. R^2 vynásobí 100, změní se v procentuální hodnotu, která říká, jaký podíl rozptylu závisle proměnné je vysvětlen skrze nezávislé proměnné. Dalším důležitým výstupem regresního modelu je nestandardizovaný koeficient B . Tento koeficient odhaduje sílu vlivu každé nezávislé proměnné na závisle proměnnou. V analytické části v představených tabulkách výsledků regresních modelů se objeví i koeficient $Beta$. Koeficient beta je standardizovaným regresním koeficientem a umožňuje srovnání vlivu mezi jednotlivými nezávisle proměnnými. Výhodou je, že nerozlišuje jednotky, ve kterých jsou nezávisle proměnné vyjádřeny. Ukazuje tak relativní důležitost nezávisle proměnné a její vliv na rozptyl závisle proměnné (Mareš, Rabušic, & Soukup, 2015, s. 319, 325, 353, 368).

V analytické části práce v kapitole 5 vstupuje do mnohonásobné regresní analýzy jedna závisle proměnná, zobrazující volební zisk ODS na úrovni obcí a devět nezávisle proměnných. Pro vytvoření kvalitní analýzy zobrazující věrný model analyzovaných dat je nutné otestovat data pro zachycení některých nechtěných aspektů, které by mohly ovlivňovat výsledek analýzy. Regresní modely v této práci budou testovány na možnou multikolinearitu nezávisle proměnných. Je to stav, kdy některé nezávisle proměnné spolu vysoce korelují a snižují tak spolehlivost modelu (Mareš, Rabušic, & Soukup, 2015, s. 354). Problém vysoké korelace mezi dvěma proměnnými se řeší vyřazením jedné z nich z regresního modelu. Mareš, Rabušic a Soukup (2015) navrhnou vyřadit proměnné, které u Pearsonova korelačního koeficientu přesahují hodnotu 0,8.

Regresní modely byly vytvořeny v programu SPSS. Výstupy v podobě tabulek následně jazykově a graficky upraveny v programu Microsoft Excel.

Na základě provedených regresních modelů byla vypočítána standardizovaná rezidua volební podpory pro každé volby. Hodnoty reziduí byly poté nahrány do programu ArcGis Pro a promítnuty pomocí optimalizované hot spot analýzy na mapu České republiky zobrazující

administrativní členění na úrovni obcí. Hot spot analýza využívá statistiku Getis-Ord G_i^* , která vypočítá a nalezne statisticky významné shluky podobných hodnot v blízkém okolí a následně vybarví buď hot spots (vysoké hodnoty), nebo cold spots (nízké hodnoty) na třech úrovních spolehlivosti 99 %, 95 % a 90 %.² Do hot spot analýzy byly vloženy hodnoty reziduí regresních modelů. Rezidua představují rozdíl mezi hodnotami predikovanými modelem regresní analýzy a skutečnými hodnotami (Mareš, Rabušic, & Soukup, 2015, s. 328–330). Červeně vyznačené hot spots znamenají, že skutečný volební výsledek v těchto obcích byl ovlivněn dalšími vlivy než pouze vlivy nezávisle proměnných, které jsou zastoupeny v regresním modelu. Naopak modře jsou zobrazeny shluky hodnot s nižšími hodnotami, které znamenají, že v takto vyznačených obcích byla volební podpora nižší než by se dalo očekávat.

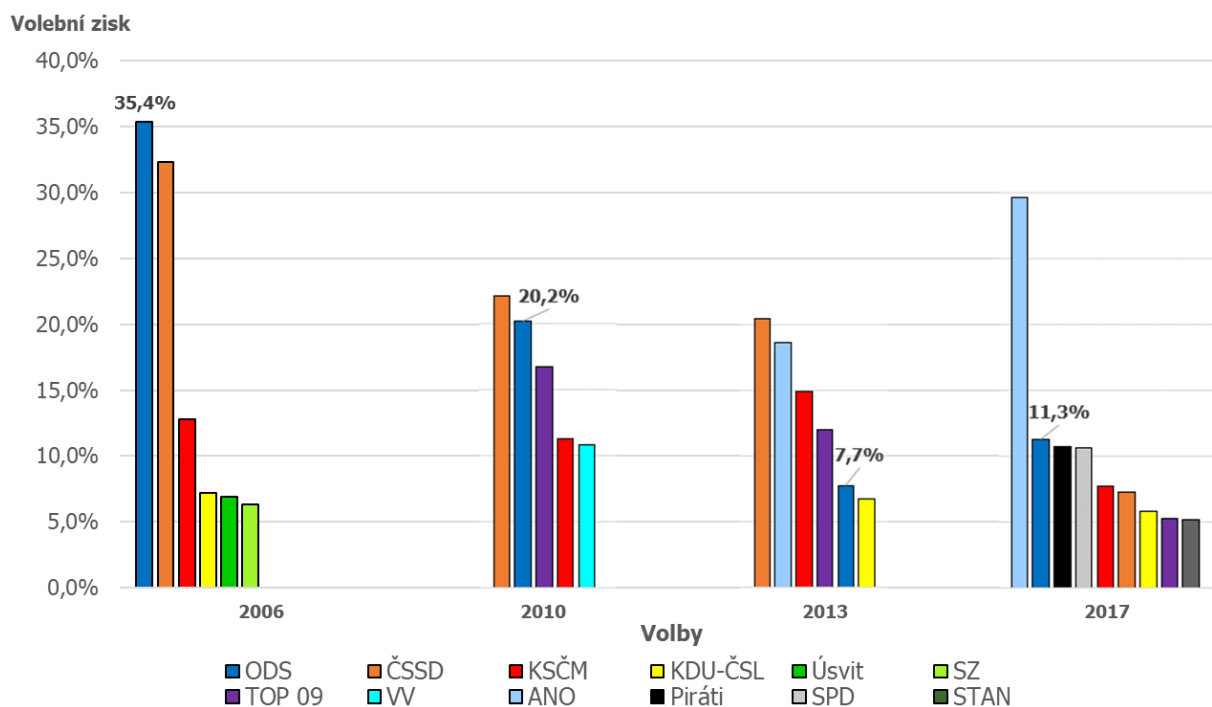
² Více informací na stránkách výrobce ArcGis: <https://pro.arcgis.com/en/pro-app/latest/tool-reference/spatial-statistics/hot-spot-analysis.htm>; <https://pro.arcgis.com/en/pro-app/latest/tool-reference/spatial-statistics/h-how-hot-spot-analysis-getis-ord-gi-spatial-stati.htm>

4. Grafické zobrazení volební podpory ODS

4.1. Volební výsledky ODS

Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 se nesly ve stylu boje mezi pravicovou ODS a levicovou ČSSD. ODS získala 1 892 475 hlasů, což jí vyneslo celkový volební výsledek 35,38 %. ODS se tak stala vítěznou stranou a po volbách měla možnost sestavit vládu. Graf 1 zobrazuje volební výsledky stran a hnutí ze všech zkoumaných voleb. Z tohoto grafu lze vypočítat trend zvyšování počtu stran v Poslanecké sněmovně. V roce 2006 a 2010 bylo přítomno 5 stran. O 3 roky později to bylo už 7 stran. V roce 2017 se do Sněmovny dostalo celkem 9 stran, což znamenalo nejvyšší počet stran ve Sněmovně od vzniku samostatné České republiky.

Graf 1: Výsledky voleb

Volby v roce 2010 vyhrála ČSSD s 2% náskokem na druhou ODS. Ve Sněmovně se potkalo, stejně jako v minulých volbách, pět politických uskupení. Změnu od minulých voleb představovaly hned dvě nové strany – Věci veřejné a TOP 09. Naopak KDU-ČSL nedosáhla na 5% práh a neobsadila žádná křesla. Pro ODS druhé místo neznamenovalo posun do opozice, nýbrž sestavení pravicové vlády s VV a TOP 09 s premiérem Petrem Nečasem. Volby 2010 ukončily období vysokých volebních zisků a vládní participace ODS.

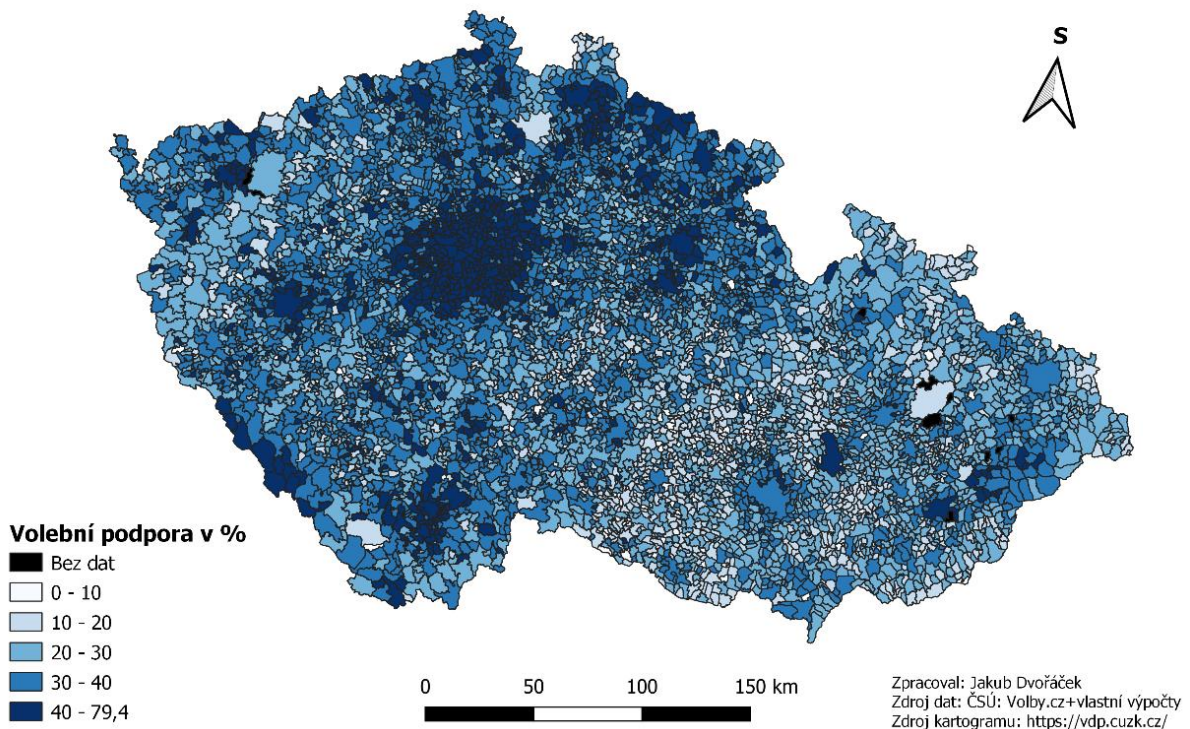
V dalších volbách 2013 získala ODS pouze 7,72 % hlasů. To znamenalo propad zisků mezi volbami 2010 a 2013 o 12,5 % a zároveň nejhorší výsledek ODS od svého vzniku. Poprvé se představilo hnutí ANO 2011 podnikatele Andreje Babiše, a rovnou s velmi dobrým ziskem 18,65 % hlasů. Do Sněmovny se kromě hnutí ANO dostalo také hnutí Úsvit založené podnikatelem a senátorem Tomiem Okamurou. Se ziskem 6,78 % hlasů se do Sněmovny vrátilo KDU-ČSL, které se stalo součástí vládní koalice stran ANO a ČSSD. Pro ODS to byly první volby od roku 2006, ve kterých nezískala dostatek volebních hlasů na to, aby dokázala sestavit vládu.

Vítěz posledních dvou voleb a člen vlády ČSSD zaznamenal ve volbách 2017 strmý pokles zisků. Suverénní ANO vyhrálo volby a mohlo si vybírat koaliční partnery. ODS vylepšila svůj zisk o 3,6 % a skončila na druhém místě. Zvyšování počtu politických subjektů v Poslanecké sněmovně pokračovalo i po volbách 2017. Tomio Okamura založil další hnutí s názvem Svoboda a přímá demokracie (SPD). Poprvé ve Sněmovně se objevili Piráti a Starostové a nezávislí (STAN). Tržštění voličských hlasů mezi několik subjektů je vidět na Grafu 4, zobrazující výsledky voleb.

4.2. Volební podpora ODS v prostoru

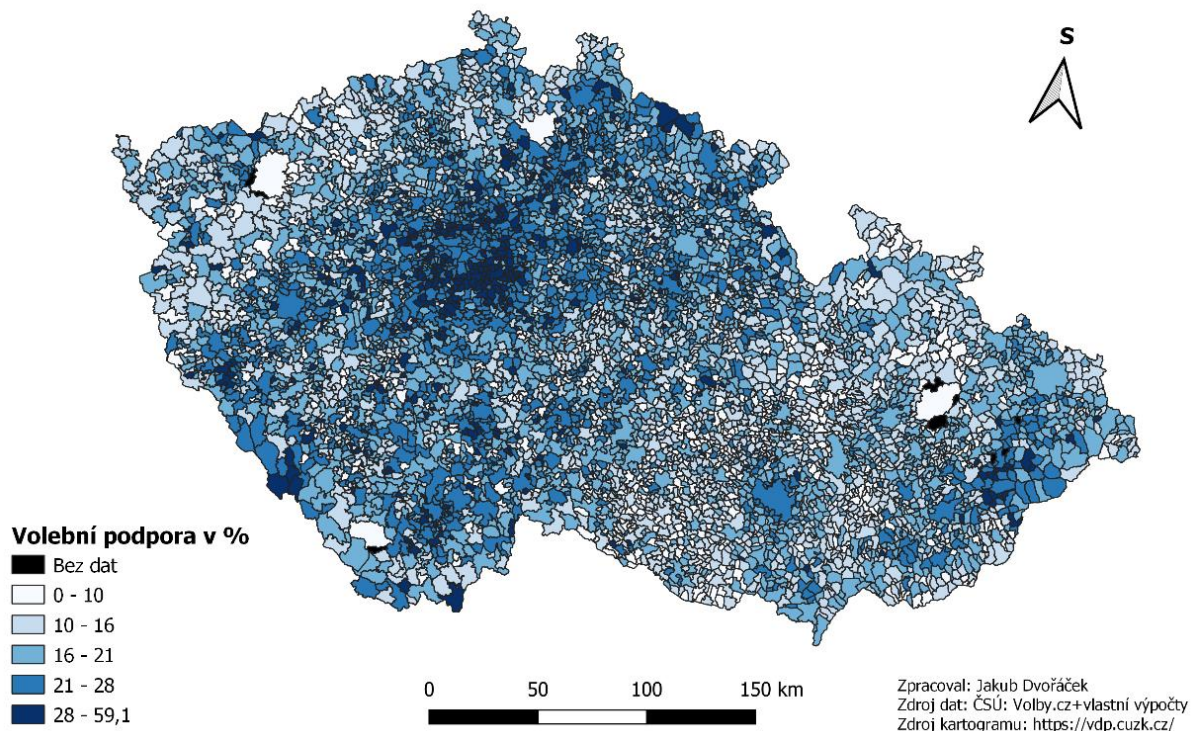
Volební podpora ODS v České republice je vidět z výše popsaného grafu. Detailnější informace o prostorové volební podpoře ale neukazuje. K tomu účelu jsou přiloženy čtyři mapy, které pro každé volby zobrazují volební podporu ODS v obcích.

Mapa 1: Volební podpora ODS 2006

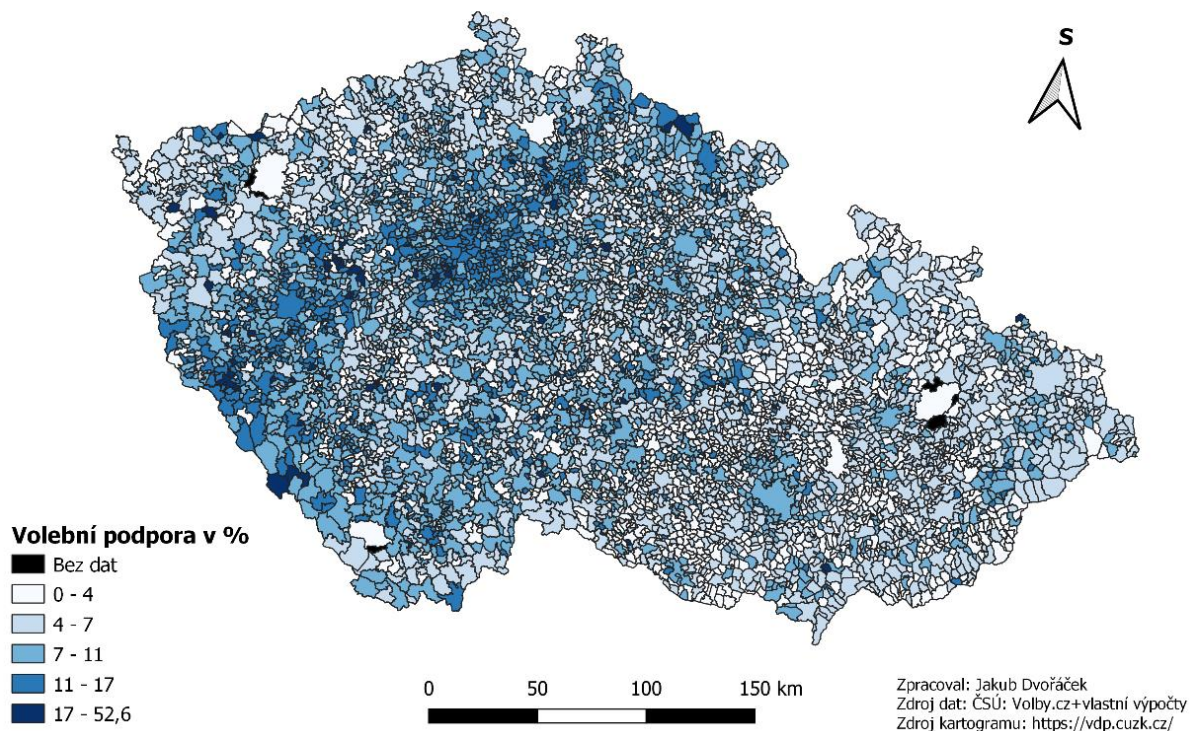
Mapa 1 zobrazuje procentuální volební zisky na úrovni všech obcí ČR z voleb 2006. Na první pohled je dobře patrné, že nejvyšší volební podpora se koncentruje hlavně ve Středočeském kraji a Praze. Vysoké zisky zaznamenala ODS také ve větších městech jako České Budějovice, Liberec, Pardubice nebo Plzeň. ODS v roce 2006 obdržela vysoké volební zisky hlavně ve větších městech. Výjimkou nebylo ani Brno, i když v porovnání s městy v Čechách je Brno zabarveno o stupeň světlejší modrou barvou, což znamená nižší volební zisk. Volební podpora se koncentrovala hlavně v Čechách. Kromě větších moravských měst jako Brno, Olomouc, Ostrava, Zlín a oblasti kolem Valašského Meziříčí a Vsetína byla volební podpora na Moravě viditelně slabší než v Čechách. Zajímavým aspektem prostorové volební podpory v ČR jsou oblasti Karlových Varů a Krkonoš, zejména Špindlerova Mlýnu, a Šumavy. Tyto oblasti mají jedno společné, a to, že jsou to rekreační střediska, která jsou využívána hlavně k trávení dovolených či víkendů. S vysvětlením vysoké volební podpory v těchto regionech přišel Bernard, Kostelecký a Šimon (2014). Ti tvrdí, že lidé z měst trávící volný čas v těchto destinacích volí na voličský průkaz, díky čemuž se hlasy započítávají nikoliv v místě trvalého pobytu, ale v místě, ve kterém hlasovali.

Mapa 2: Volební podpora ODS 2010

Na mapě 2 zobrazující volební zisky ODS z voleb 2010 je vidět, že oproti volbám 2006 se volební podpora ODS razantně snížila. Obce v okolí Prahy i Praha samotná sice vykazuje stále vysoká procenta zisků, nicméně v porovnání s předchozími volbami je to viditelný pokles. Oblast kolem Českých Budějovic nebo Liberce si stále udržuje vyšší čísla, než kterých ODS dosáhla v ostatních krajských městech. V Čechách se snížila volební podpora hlavně v oblasti Krušných hor a hraniční oblasti na západu země. V moravských obcích nezaznamenávala ODS ani v minulých volbách srovnatelné výsledky, jako v Čechách, nicméně volby 2010 znamenaly propad zisků i ve větších moravských městech jako například Zlín, Olomouc nebo Ostrava. Valašský region a Brno představovaly jedny z mála ostrůvků vyšší volební podpory ODS. Na Severní Moravě je vidět více bíle zbarvených obcí, což znamená výsledek v rozmezí 0–10 % hlasů pro ODS. V porovnání s volbami 2006 je to očividný pokles voličské podpory ODS.

Mapa 3: Volební podpora ODS 2013

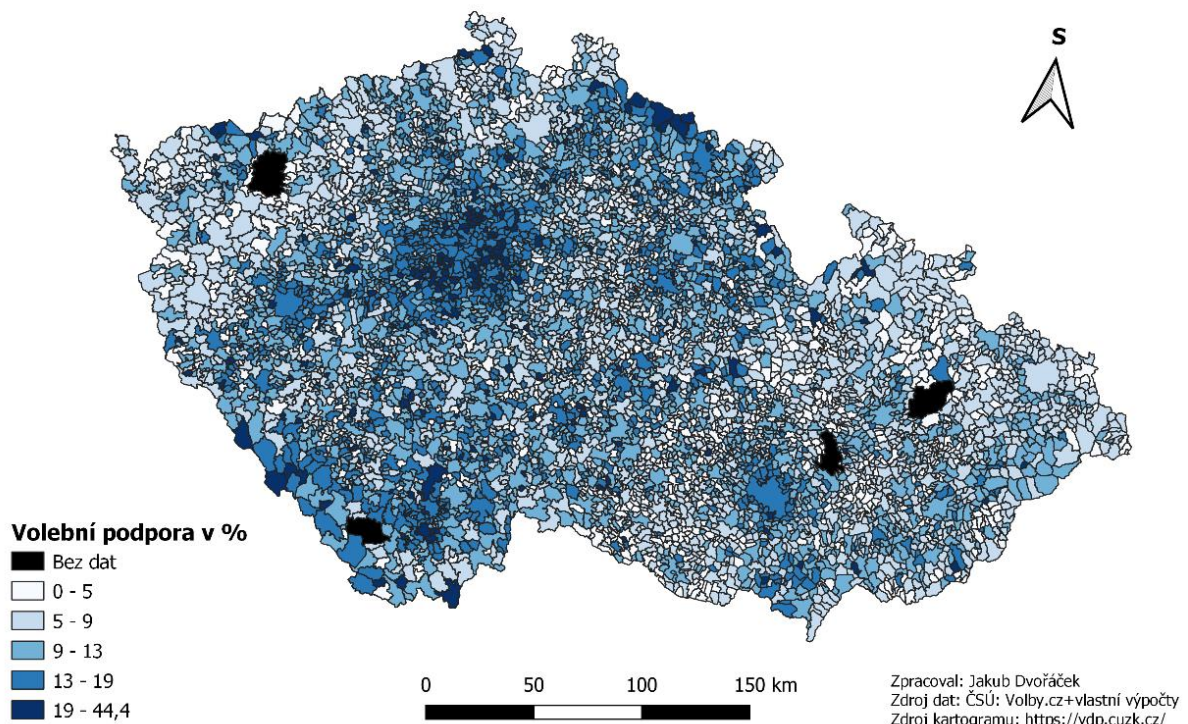

Obrovský propad zisků ODS se musel nutně promítnout i do prostorového zobrazení volební podpory na úrovni obcí. Na Moravě ani oblast Valašska, jakožto oblasti vysokých zisků v předchozích dvou volbách, nedosáhla vyššího výsledku v jednotlivých obcích než 11 %. Ani v Brně voliči neodevzdali stejné procento hlasů ODS jako v minulých volbách. V tomto případě se jednalo o propad o více než 10 % hlasů. ODS získala ve volbách 2013 v Brně pouze 9,49 hlasů. Oproti volbám 2010 (21,98 %) a volbám 2006 (37,74 %) je to obrovský propad. Na Moravě tak ODS nedokázala obhájit své zisky z předchozích voleb ani v těch obcích, ve kterých v předchozích volbách dosáhla daleko lepšího výsledku, než kdekoli jinde na Moravě. Ve srovnání s volbami 2010 je viditelná ztráta podpory ODS na severu Moravy a na území kolem hranic se Slovenskem, které se táhne od Břeclavi až do Slezska.

Výrazná ztráta podpory se dá pozorovat i v Jihočeském kraji v okolí Českých Budějovic a Tábora. Volební podpora se snížila také v pásu v okolí Prahy, Mladé Boleslavi a severovýchodu Čech. Jedno z mála území, které v porovnání s volbami 2010 vykazuje stabilní zisky je okolí Plzně a pás kolem hranic s Německem na jihozápadě Čech. Území kolem Prahy však i nadále zůstalo silným jádrem volební podpory ODS. V samotné Praze dosáhla ODS více než 17 % hlasů, což je práh hranice zisku vyznačena nejtmaší modrou barvou, pouze ve dvou

samosprávných částech. Byly to části Praha 16 (22,34 %) a Praha-Lipence (17,59 %). Je nutné si uvědomit, proč pro ODS je tak důležité vítězit v Praze. Ve volbách 2006 i 2010 nebylo překvapením, když v jednotlivých částech Prahy získala ODS přes 30 % hlasů. Z 57 samosprávných částí Prahy získala ODS v roce 2006 ve 32 částech dokonce přes 50 % všech platných odevzdaných hlasů. V roce 2010 ODS zaznamenala celkový pokles volebních zisků na celém území České republiky, nicméně v Praze dokázala pořád získat v 16 částech Prahy přes 30 % hlasů. Nejvyšší zisk v Praze s hodnotou 22,34 % hlasů byl pro ODS žalostný.

Mapa 4: Volební podpora ODS 2017

I přesto, že ODS svůj celorepublikový volební zisk navýšila od minulých voleb pouze o 3,6 %, je možné pozorovat zvýšenou volební podporu oproti roku 2013. Týká se to hlavně moravských obcí. Tam, kde ODS získala v minulých volbách 4–7 % hlasů, ve volbách 2017 už to bylo o něco pozitivnějších 9–13 % hlasů. Podobně se zvýšily i zisky v ostatních obcích Moravy. V Brně získala ODS v roce 2013 9,49 % hlasů. O 4 roky později to bylo 15,4 % hlasů. Nápodobně tomu bylo i jižněji od Brna v oblasti kolem Břeclavi a Lednice. V Čechách si ODS udržela podobný zisk jako v předchozích volbách v Plzni nebo Liberci. Výrazněji posílila na jihu Čech, zejména v okolí Českých Budějovic. Důležitým městem, ve kterém ODS dosahuje vysokých výsledků je Praha. V roce 2017 získala ODS ve všech samosprávných částech Prahy

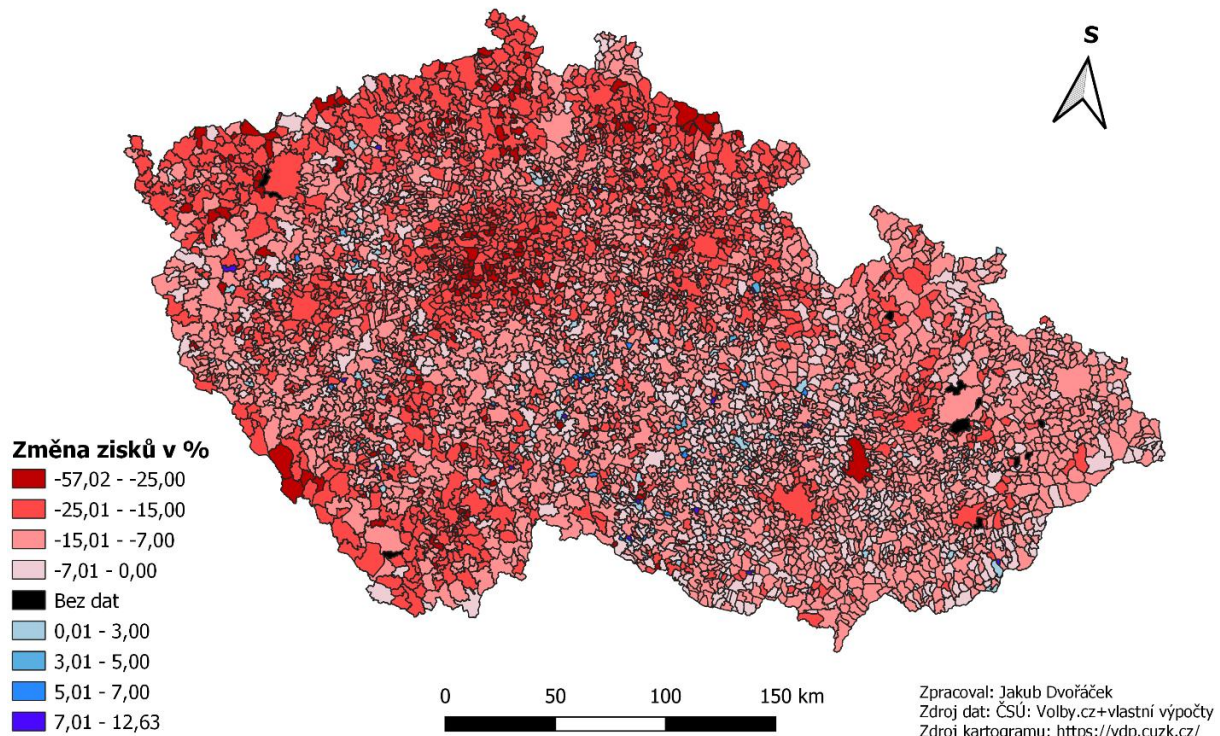
v průměru o 5,2 % více hlasů než ve volbách 2013. Jedinou výjimkou byla již jednou zmiňovaná Praha 16, ve které ODS nedokázala zopakovat výsledek z voleb 2013 a ve volbách 2017 získala o 2,44 % méně hlasů.

Po nejhorším výsledku v historii ODS ve volbách 2013 je možné hodnotit zisk ve volbách 2017 jako zlepšení, které se projevilo na celém území ČR, nikoliv jenom v Praze. Jestli ale tato tendence bude pokračovat i nadále ukážou až nadcházející sněmovní volby. Ty nejbližší jsou vyhlášeny na 8. a 9. října 2021.

4.2.1. Proměna volební podpory ODS

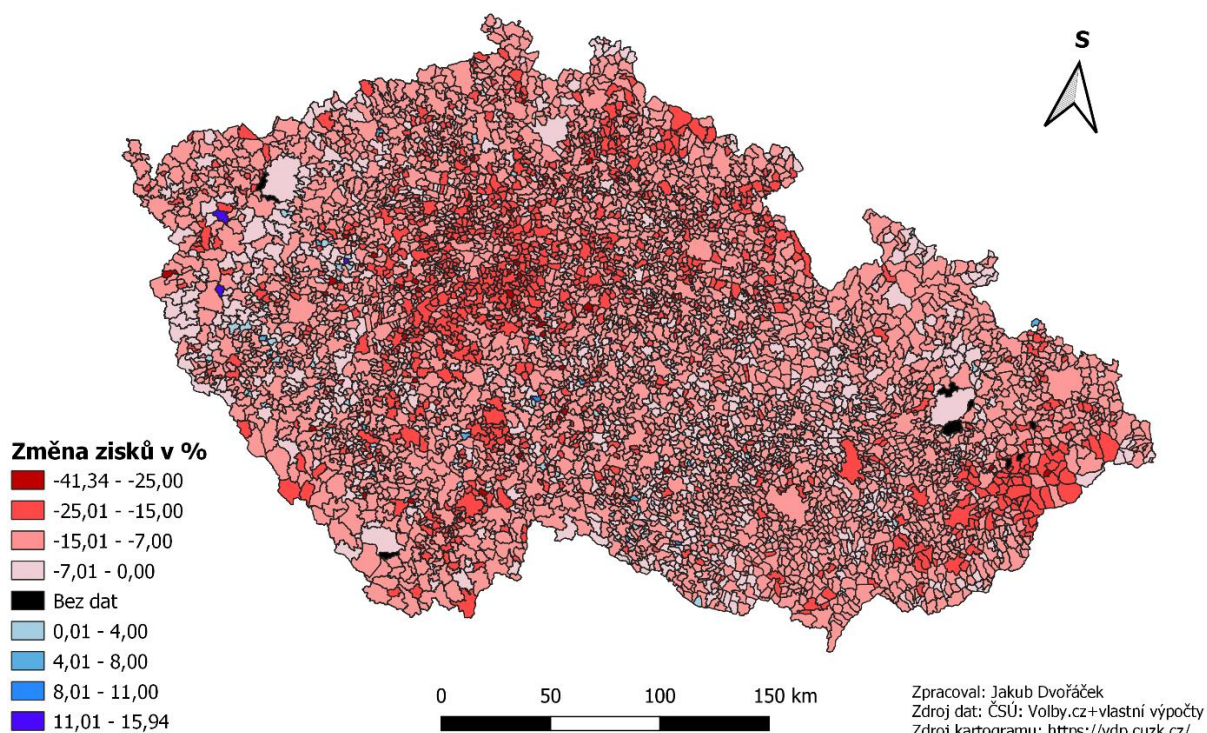
V této práci byla doposud zobrazena celorepubliková volební podpora ODS za jednotlivé volby. Následovala prostorová volební podpora na úrovni obcí. Na mapách z předchozí kapitoly bylo možné pozorovat jisté změny volební podpory, přesnější analýza ovšem možná nebyla. Tu přináší až následující dvě mapy, které zobrazují změny ve volební podpoře. Porovnání bylo provedeno mezi volbami 2006 a 2010 a mezi volbami 2010 a 2013. Tyto dvojice voleb byly vybrány proto, že mezi nimi výrazně klesl volební zisk ODS. Cílem je poukázat na oblasti, ve kterých ODS mezi volbami ztratila nejvíce hlasů. Čím tmavší odstín červené je pro jednotlivou obec zobrazen, tím vyšší propad podpory ODS se v dané obci mezi volbami vyskytl. Nárůst podpory nastal jen u několika desítek obcí.

Mapa 5: Změna volební podpory ODS mezi volbami 2006 a 2010

První vytvořena mapa k účelu sledování změn volební podpory porovnává volební zisky ODS z let 2006 a 2010. Na ní je možno pozorovat velmi vysoký propad podpory ODS na severozápadě i severovýchodě Čech, v oblasti jižních Čech a v neposlední řadě také v Praze a blízkém okolí. Znatelné propady jsou vidět i ve větších městech, ve kterých ODS tradičně získává vysoké výsledky. Jmenovitě jde například o Brno, Zlín, Olomouc, Plzeň, České Budějovice, Mladou Boleslav, Pardubice nebo Prahu. Naopak nejnižší pokles volební podpory pro ODS se vyskytl na pomezí krajů Jihočeského a Středočeského a na území kraje Vysočina. Dále také na většině území Moravy a Slezska, vyjma již zmíněných velkých měst. Nižší poklesy podpory pro ODS se v těchto oblastech dají vysvětlit nižší volební podporou pro ODS jak ve volbách 2006, tak i ve volbách 2010. Úbytek podpory ODS je tu sice znatelný, nicméně ne v takové míře, jako je pozorovaný v oblastech s vysokou podporou ODS v porovnávaných volbách. Celkem vysoká míra propadu zisků ODS mezi těmito volbami může souviset s nástupem nových stran TOP 09 a VV, které poprvé soutěžily ve volbách 2010. Právě k těmto novým stranám mohla v roce 2010 zamířit podpora voličů ODS z voleb 2006. Je to možný argument vztahující se k 15% propadu volebního zisku ODS mezi volbami 2006 a 2010.

Mapa 6: Změna volební podpory ODS mezi volbami 2010 a 2013

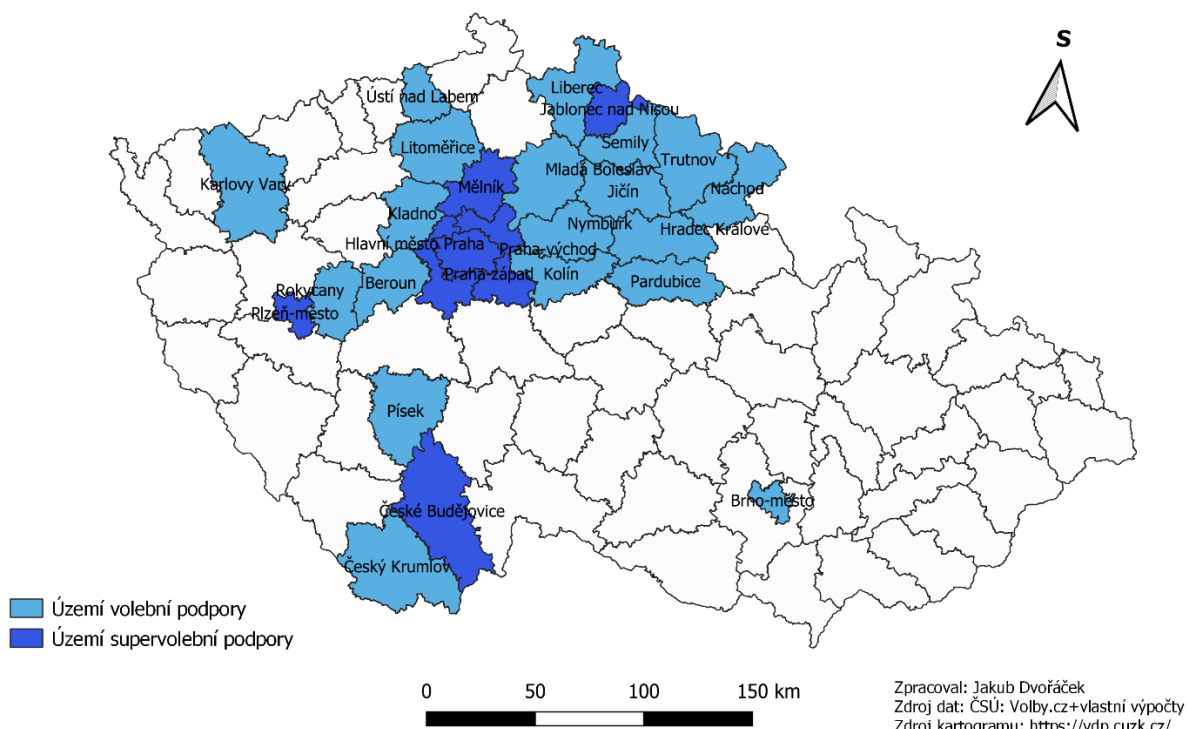

Na první pohled jde vidět, že ztráta podpory pro ODS je mezi volbami 2010 a 2013 nižší než mezi volbami 2006 a 2010. Nejvýraznější propad je vyznačen v okolí Prahy, ve městě Tábor a v obcích v okrese Vsetín. Na zbylém území České republiky se pokles volební podpory ODS pohyboval v rozmezí 0–15 %.

4.3. Území volební podpory ODS

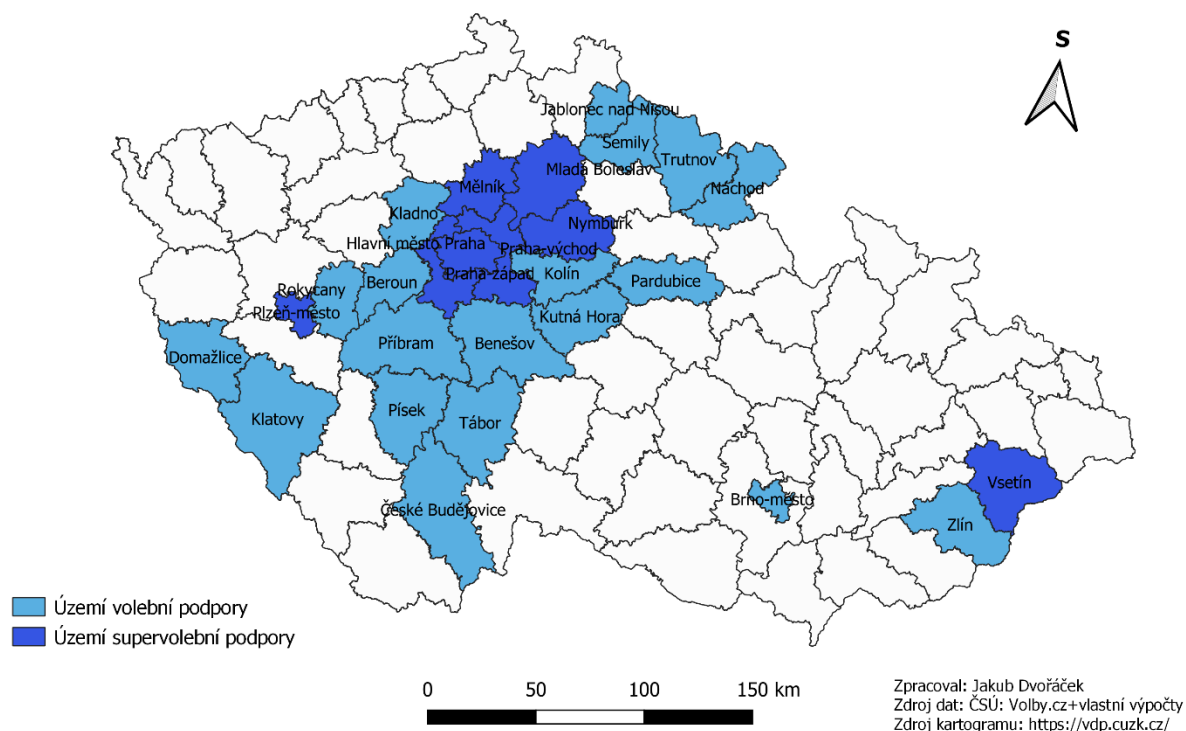
Tato kapitola je věnována popisu volební podpory ODS pod konceptu Jehličky a Sýkory. Postupně je předloženo pět map rozdělující Českou republiku na okresy. Většina politických stran a hnutí má své silné oblasti, ve kterých ať už z jakýchkoli důvodů dosahuje vždycky lepších výsledků, než kdekoli jinde. Pomocí konceptu území volební podpory jsou představeny okresy, ve kterých ODS takových výsledků dosahovala ve čtyřech posledních volbách.

Mapa 7: Území volební a supervolební podpory ODS 2006

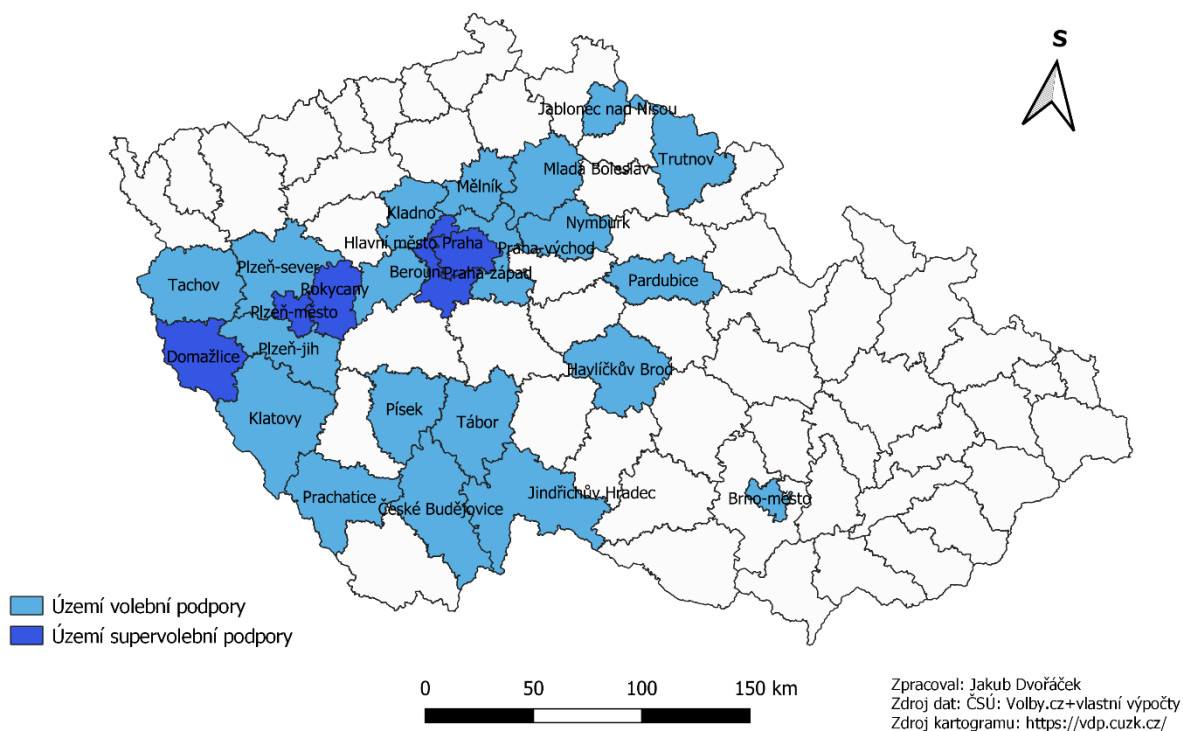
Jak už bylo v dřívější kapitole naznačeno, ODS získává nejvíce hlasů ve velkých městech jako je Praha, Plzeň nebo České Budějovice. Není proto překvapením, že 50 % všech hlasů ODS obdržela ve světle modře vyznačených okresech. Tmavě modré okresy, jmenovitě Hlavní město Praha, Praha-východ, Praha-západ, České Budějovice, Jablonec nad Nisou a Plzeň město představují okresy, ve kterých ODS získala 25 % ze všech platných odevzdaných hlasů pro ODS. Jak je vidět na mapě 7, polovina hlasů pro ODS ve volbách 2006 pochází od obyvatel Čech. Výjimkou je jeden moravský okres Brno-město. Okresy spadající do supervolební podpory jsou pak výhradně české okresy. Zajímavé je, že území volební podpory je soustředěno do okresů kolem Prahy a zejména pak severovýchodních Čech.

Mapa 8: Území volební a supervolební podpory ODS 2010

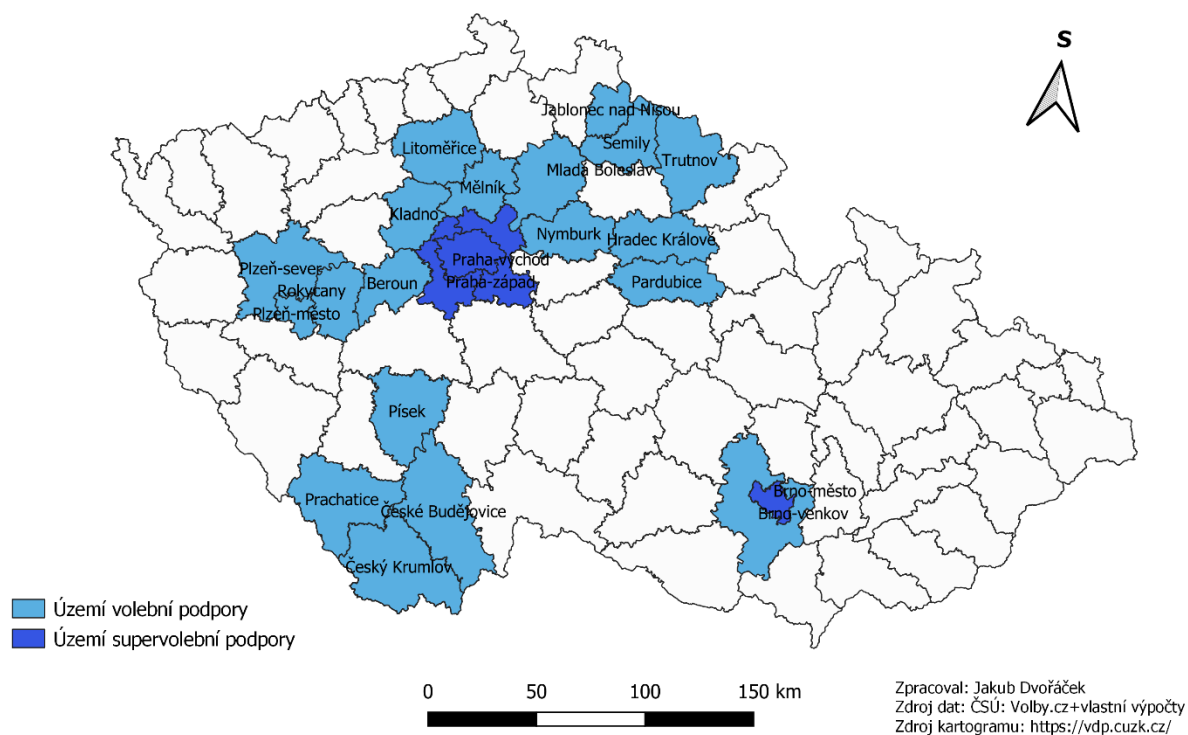
V roce 2010 tvořilo území volební podpory celkem 27 okresů. Nedá se tedy mluvit o nějaké vysoké koncentraci podpory. Poprvé se objevují i další dva moravské okresy. Kromě již v minulých volbách reprezentovaným okresem Brno-město se objevil okres Zlín a Vsetín. Vsetín se dokonce zařadil mezi okresy se supervolební podporou. Ze severovýchodu Čech se území volební podpory přesunulo ve volbách 2010 do Středočeského a Jihočeského kraje.

Mapa 9: Území volební a supervolební podpory ODS 2013

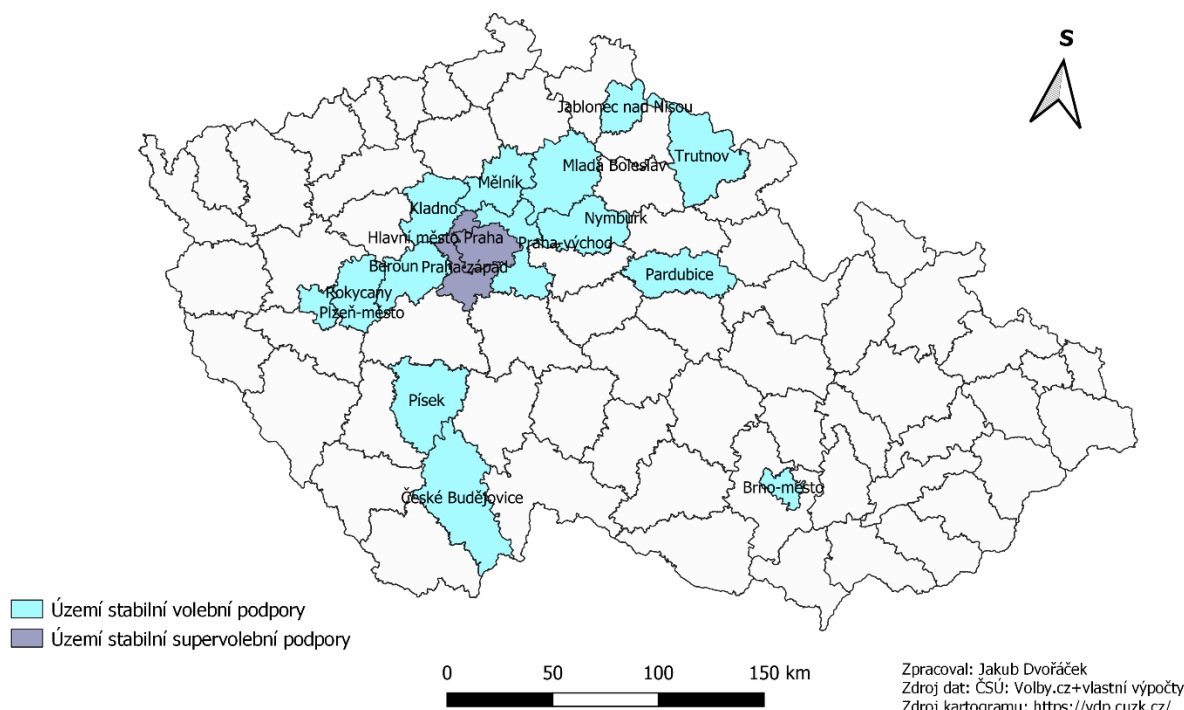
Mapa 9 vykresluje území volební podpory pro volby 2013. Zde je vidět další změna území, na kterém ODS dosáhla 50 % hlasů. Od minulých voleb 2010 ubyly okresy ve Středočeském kraji a také na severovýchodě Čech. Nově se území volební podpory pro volby 2013 přesunulo do Plzeňského kraje. Zcela zmizely moravské okresy Zlín a Vsetín. 25 % všech hlasů ODS získala stejně jako v minulých dvou volbách v okresech Hlavní město Praha a Praha-západ a Plzeň-město, přibyl ovšem okresy Rokycany a Domažlice. Volební podpora ODS v roce 2013 plynula z českých okresů, což lze pozorovat i při minulých volbách 2006 a 2010. Silná podpora se vyskytla ve středních a jižních Čechách. Co je ale pro tyto volby unikátní, tak je doposud nevídaná volební podpora ve všech okresech Plzeňského kraje.

Mapa 10: Území volební a supervolební podpory ODS 2017

Volby 2017 znamenaly pro ODS posílení a vyšší výsledek v porovnání s volbami 2013. Na mapě 10 je vidět zvýšená koncentrace volební podpory. ODS ve volbách 2017 získala 50 % svých hlasů pouze ve 23 okresech oproti 25 ve volbách 2013, 27 ve volbách 2010 a 26 v roce 2006. Do území supervolební podpory se zařadily okresy Brno-město a Hlavní město Praha, Praha-západ a Praha-východ.

Mapa 11: Území stabilní volební a supervolební podpory ODS 2006–2017

Tento stručný výčet okresů, ve kterých ODS pravidelně získávala 50 %, respektive 25 % všech hlasů pro ODS vypovídá o vesměs stabilní podpoře strany, která se koncentruje v Čechách, zejména kolem velkých měst jako je Praha, Plzeň, České Budějovice nebo Mladá Boleslav. Důkazem toho je poslední mapa 11, která zobrazuje stabilní území volební podpory a supervolební podpory. Stabilní volební podpora je grafické vyjádření oblastí, v tomto případě okresů, které představovaly ve všech zkoumaných volbách území volební podpory, respektive území supervolební podpory. Stabilní území volební podpory pro volby 2006–2017 představují okresy Beroun, Brno-město, České Budějovice, Jablonec nad Nisou, Kladno, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Pardubice, Písek, Plzeň-město, Praha-východ, Rokycany a Trutnov. Do stabilního území supervolební podpory patří okresy Hlavní město Praha a Praha-západ. Tyto dva okresy se řadily ve všech volbách do skupiny okresů, ve kterých ODS získala 25 % z celkového počtu hlasů pro ODS.

Výstupem výše prezentovaných map jsou okresy s vyššími volebními zisky ODS než v ostatních okresech. Zaměřením se na velikost a strukturální složení těchto okresů může napovědět, jak velké obce a s jakým složením obyvatel napomáhají k volební podpoře ODS.

5. Analýza prostorových charakteristik volební podpory ODS

V předchozích kapitolách byly prezentovány mapy zobrazující prostorové rozložení volební podpory ODS na úrovni obcí a okresů. Zbývá zjistit, jaké prostorové charakteristiky vysvětlí variabilitu volební podpory v prostoru. K tomuto účelu jsou vytvořeny regresní modely.

Následující tabulka testuje multikolinearitu mezi nezávisle proměnnými pomocí Pearsonova korelačního koeficientu. Žádná vybraná proměnná nebyla vyřazena z důvodu překročení hodnoty 0,8. Do regresních modelů tedy vstoupily všechny nezávisle proměnné.

Tabulka 1: Korelační matice k otestování multikolinearity

	Podnikatelé	Zaměstnanci	Město	Římskokatolíci	Bez vyznání	Vzdělání VŠ	Nězaměstnaní	Nepracující důchodci	Vlastní byt nebo RD
Podnikatelé	1,000	0,222	-0,050	-0,104	0,322	0,371	-0,172	-0,218	0,087
Zaměstnanci		1,000	0,008	-0,011	0,669	0,061	-0,079	-0,094	-0,019
Město			1,000	-0,113	0,084	0,135	0,013	-0,042	-0,402
Římskokatolíci				1,000	-0,583	0,008	-0,017	0,196	0,303
Bez vyznání					1,000	0,053	0,046	-0,134	-0,224
Vzdělání VŠ						1,000	-0,284	-0,266	0,093
Nězaměstnaní							1,000	0,039	-0,201
Nepracující důchodci								1,000	0,094
Vlastní byt nebo RD									1,000

Do modelu vstupují proměnné vyjadřující podíly zkoumaných kategorií obyvatel v obci. Proměnná město je jediná nominální proměnná vyjadřující jestli má obec status města. Regresní model zobrazuje několik důležitých hodnot. V prvním řádku je nejprve zobrazena hodnota konstanty, která říká, jakého průměrného procentuálního výsledku by ODS dosáhla, pokud by hodnoty nezávisle proměnných byly nulové. Hodnota nestandardizovaného regresního

koeficientu B vyjadřuje vliv nezávisle proměnné na závisle proměnnou očištěný o vliv ostatních nezávisle proměnných. Tedy o kolik se změní hodnota závisle proměnné, pokud se nezávisle proměnná zvýší o jednotku, v tomto případě o procentuální jednotku. Prakticky to podle modelu voleb 2010 z tabulky 2 značí, že pokud se průměrně zvýší podíl podnikatelů o 1 %, tak se zvýší volební podpora ODS o 0,73 %.

Tabulka 2: Regresní model

	2006		2010		2013		2017	
	B	Beta	B	Beta	B	Beta	B	Beta
Konstanta	33,734		16,024		6,413		7,743	
Podnikatelé	1,153	0,308	0,727	0,293	0,313	0,219	0,559	0,311
Zaměstnanci	-0,154	-0,179	-0,066	-0,115	-0,025	-0,075	-0,065	-0,157
Město	1,890	0,056	1,150	0,052	0,396	0,031	0,671	0,042
Římskokatolíci	-0,282	-0,331	-0,132	-0,233	-0,071	-0,218	-0,051	-0,125
Bez vyznání	0,064	0,103	0,008	0,020	-0,004	-0,015	0,020	0,066
Vzdělání VŠ	0,677	0,216	0,455	0,220	0,187	0,156	0,347	0,231
Nězaměstnaní	-0,674	-0,143	-0,491	-0,157	-0,280	-0,156	-0,337	-0,149
Nepracují důchodci	-0,217	-0,118	-0,075	-0,061	0,029	0,041	-0,046	-0,052
Vlastní byty a RD	-0,014	-0,014	0,019	0,030	-0,010	-0,029	0,007	0,016
Adjustované R²	0,489		0,337		0,188		0,315	

Tabulka 2 zobrazuje výsledky regresních modelů pro každé volby. Vysvětlující schopnost modelu se v období čtyř voleb výrazně proměňuje. Nejvyšší hodnotu 0,489 vykázal model pro volby 2006. Model tedy vysvětlil 48,9 % variance volební podpory ODS. První pokles hodnoty R^2 nastal v modelu hned pro následující volby 2010, a to na hodnotu 33,7 %. Pro volby 2013 model usuzuje pouze 18,8 % variance volební podpory. Tento razantní pokles může znamenat výrazné oslabení souvislosti zkoumaných charakteristik a volební podporou v čase tradiční pravicové strany, kterou ODS je. Tyto charakteristiky již nemají schopnost dostatečně vysvětlit volební podporu v prostoru. Je patrné, že existují další faktory, které volební podporu vysvětlí lépe. Pro volby 2017 model vysvětluje 31,5 % variance podpory v obcích. Vyrovnává se tak modelu pro volby 2010. I přes tento nárůst ale nedosahuje hodnoty z voleb 2006. To může také značit postupné rozpojování vazeb mezi volební podporou ODS a analyzovanými prostorovými charakteristikami.

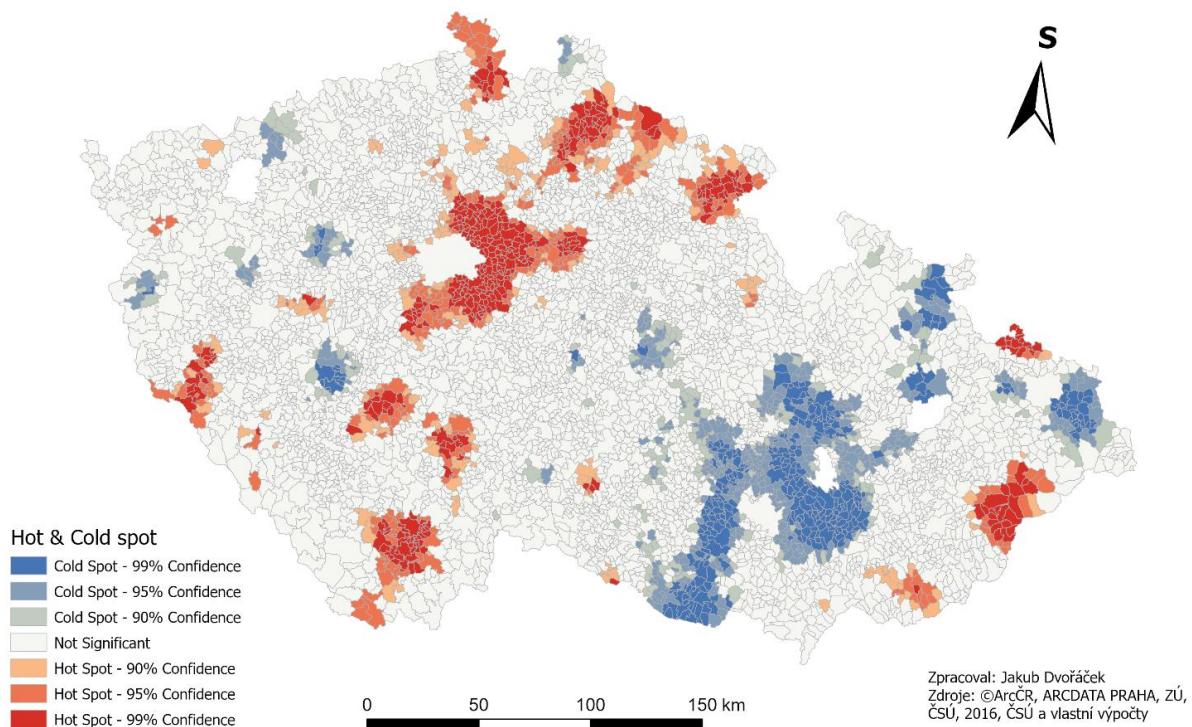
Při pohledu do tabulky je vidět, že největší pozitivní vliv na volební podporu ODS má podíl podnikatelů v obci. Vliv podnikatelů se ale mezi volbami liší. V roce 2006 se s růstem podílu podnikatelů o 1 % zvýší volební podpora ODS o 1,15 %. V porovnání s volbami 2013 se při zvýšení stejné proměnné o hodnotu 1 % podpora zvýší už jenom o 0,31 %. To představuje obrovský propad vlivu podnikatelů v obci na volební podporu ODS v roce 2013. O něco menší, ale pořád silný vliv má v celém modelu také podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. Podíl obyvatel bez vyznání má kromě roku 2013 také pozitivní vliv. Ovšem v porovnání s proměnnou podnikatelé se jedná o velmi slabý vztah. Ten vykazují i proměnné město a podíl vlastněných bytů nebo RD. Ve třech následujících po roce 2006 obecně proměnné podnikatelé, vzdělání VŠ a bez vyznání ztrácí svůj vliv na volební podporu ODS. Ve volbách 2013 dosahují nejnižších hodnot. Překvapivě se ale objevuje pozitivní vliv podílu nepracujících důchodců na volební podporu ODS v roce 2013. Po poklesu hodnot ve volbách 2010 a 2013 se hodnoty některých proměnných z voleb 2017 dostávají k těm z voleb 2010. Podnikatelé a vysokoškolsky vzdělaní mají v modelu zase srovnatelný vliv ve srovnání s ostatními proměnnými stejných voleb 2017. Velikost koeficientu B se ale proti volbám 2010 snížily.

Na celém modelu je vidět jasný pokles vysvětlující hodnoty socioekonomických nezávisle proměnných v letech 2010 a 2013. V prvním případě mírněji, v roce 2013 už ale daleko silněji. Proměnná město byla pozitivním faktorem ve všech čtyřech letech. Dá se tak předpokládat, a předchozí mapy volební podpory to potvrdily, že volební podpora ODS se koncentrovala hlavně v urbánních oblastech, které jsou složeny z obyvatel s vysokým podílem vysokoškolsky vzdělaných lidí, podnikatelů, ale také z obyvatel bez vyznání. Tento popis odpovídá hlavně velkým a středně velkým městům. Z modelu také vychází, že s vyšším zastoupením obyvatel s římskokatolickým vyznáním výrazně klesá podpora ODS. Oblasti s velkým počtem věřících obyvatel se vyskytují zejména na Moravě. I to může přispět k dosavadnímu poznání, že ODS je stranou získávající vyšší počet hlasů v Čechách než na Moravě.

6. Vlivy prostorových faktorů na volební podporu ODS

V této kapitole je postupně představena jedna mapa pro každé volby zobrazující hot spot analýzu standardizovaných reziduí regresního modelu jednotlivých voleb. Červeně jsou vyznačeny obce, ve kterých ODS dosáhla vyššího zisku než jaký podle prostorového rozložení obyvatelstva predikoval regresní model. V modře označených obcích měla naopak ODS nižší než predikovaný zisk. Tyto shluky volební podpory ODS mohou poukazovat na možné působení některých kontextuálních faktorů.

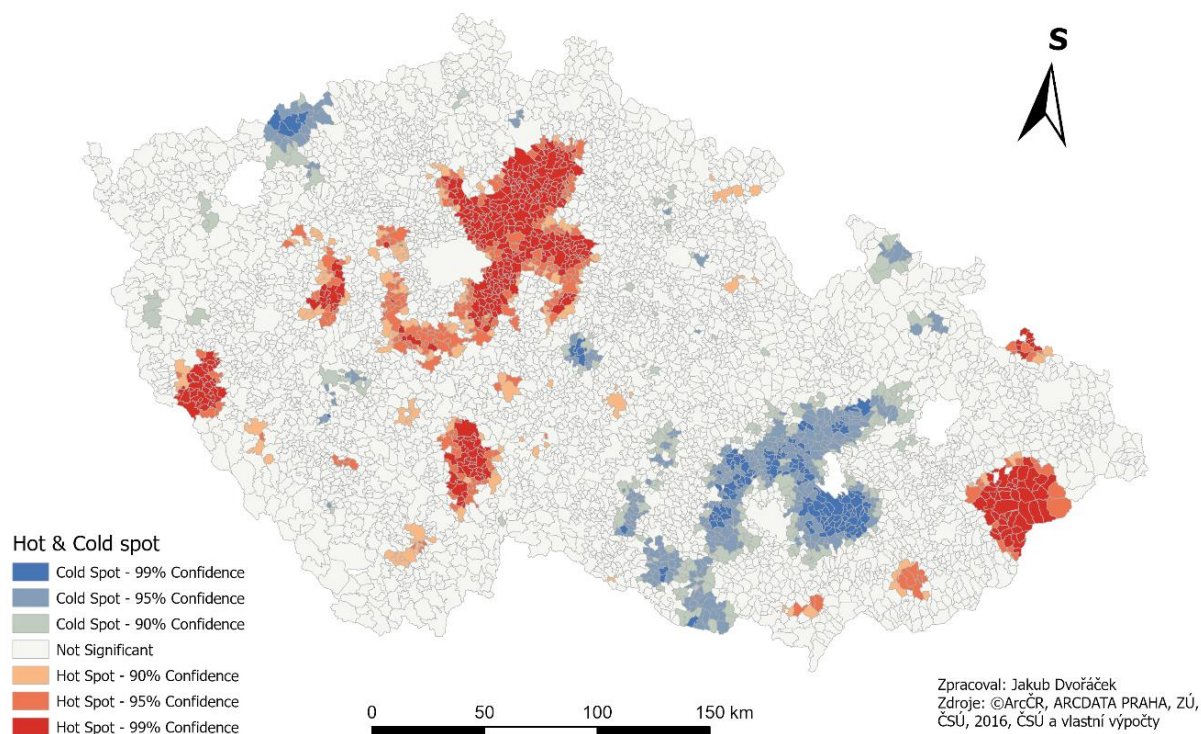
Mapa 12: Hot spot analýza pro volby 2006

Některé ze shluků obcí s pozitivními rezidui se dají vysvětlit v souladu s působením efektu kandidáta. Tak tomu bylo například v roce 2006 a 2010 v okolí obce Rožnov pod Radhoštěm, v němž v obou volbách kandidoval z prvního místa Petr Nečas. Po jeho odchodu z politiky v dalších volbách nekandidoval, což je znát i na mapách reziduí z let 2013 a 2017, kdy ve stejném okolí Rožnova pod Radhoštěm se již žádné zvýšené hodnoty nevyskytují. Efekt kandidáta pravděpodobně zapůsobil ve volbách 2006 i na jihovýchodě Moravy v okolí obce Vlčnov, kde za ODS kandidoval starosta Vlčnova Jan Pijáček. Obecně efekt kandidáta působí nejvíce tam, kde kandidáta tamější lidé dobře znají, mnohokrát i osobně. Může se tak jednat i

starosty, lékaře nebo i stávající poslance, jako tomu bylo v případě Písku nebo Náchodu. Nejvýrazněji jsou pozitivní rezidua pro volby 2006 vyznačena v okolí Prahy. Spolu s Českými Budějovicemi se jedná, jak poukázali Novák a Netrdová (2011), o rozvojové oblasti, které se charakterizují jako oblasti s vyšším socioekonomickým statusem. Ve stejném smyslu se dá mluvit i o Táboře. Novák a Netrdová analyzovali 25 socioekonomických a demografických ukazatelů a podle výsledků představili rozvojovou osu Plzeň-Praha-Mladá Boleslav-Liberec. Z mapy 12 je patrné, že minimálně okolí Prahy by do této hypotetické rozvojové osy spadalo. Bernard, Kostecký a Šimon (2014) vysvětlili shluky pozitivních reziduí v Krkonoších nebo na Šumavě. Stejně jako České Švýcarsko se jedná o oblíbené odpočinkové a prázdninové destinace. Lidé z větších měst sem jezdí zrelaxovat a pokud je to zrovna ve volební dny, rovnou zde i na voličský průkaz odvolí. Největší shluky negativních reziduí jsou v oblastech na hranicích Čech a Moravy a v okolí Brna, Havířova a Bruntálu. Vysvětlit tato negativní rezidua se bohužel nepodařilo. Důvodem mohou být specifické oblastní charakteristiky, k jejichž pochopení je zapotřebí důkladnější znalost prostředí.

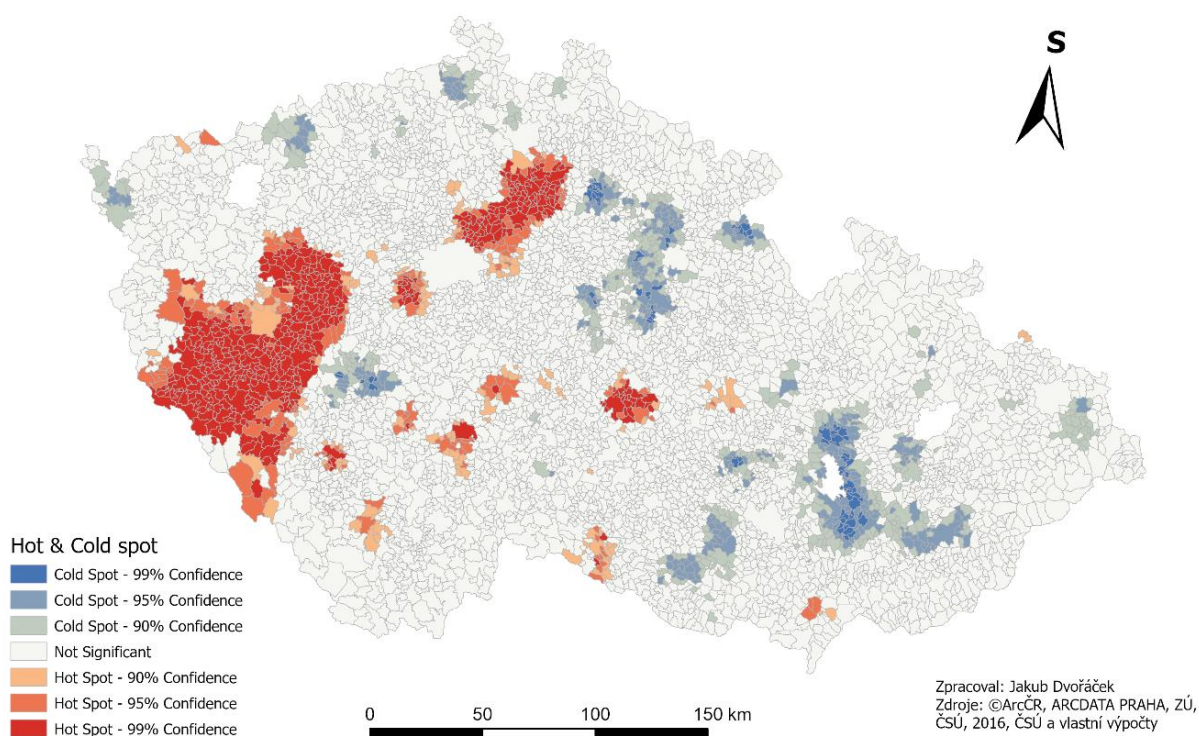
Mapa 13: Hot spot analýzy pro volby 2010

Jak již bylo zmíněno, i v roce 2010 měla ODS vysokou podporu v okolí Rožnova pod Radhoštěm díky Petru Nečasovi. Oblast pozitivních reziduí se nově rozšířila i do okolí Mladě

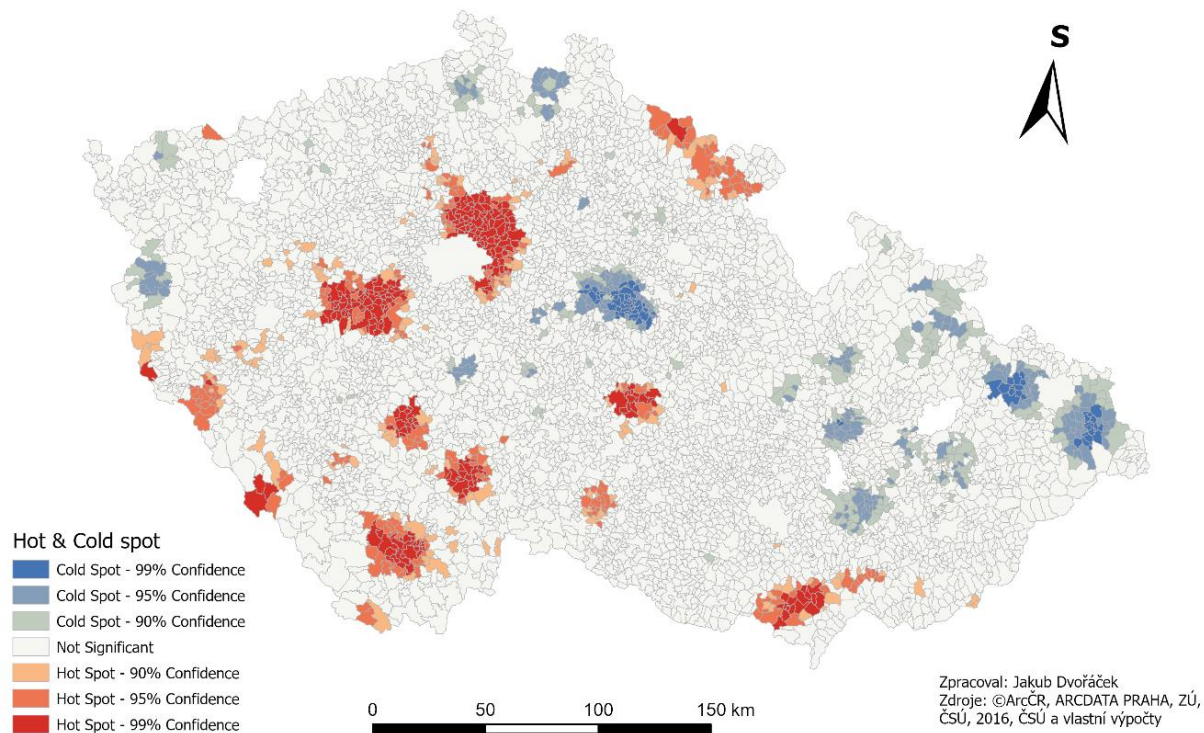
Boleslavi. Na jih od Prahy zůstává červeně zbarvena oblast okolo Tábora. Na Moravě se oblast negativních reziduí zmenšila. Příčinou může být nižší volební podpora KDU-ČSL, která z Poslanecké sněmovny po volbách 2010 vypadla. Křesla ale obsadily nové strany TOP 09 nebo Věci veřejné. V obcích s předpokládanou strukturou pro volbu ODS mohli lidé namísto ODS volit pravicovou TOP 09 nebo Věci veřejné.

Mapa 14: Hot spot analýza pro volby 2013

Z mapy 14 zobrazujícího rezidua pro volby 2013 je na první pohled patrná červeně zbarvená oblast zvýšené volební podpory ODS, která zaujímá většinu Plzeňského kraje. Důvodem je abnormálně vysoký počet preferenčních hlasů pro Jiřího Pospíšila, který obdržel 36,47 % preferenčních hlasů. Větší oblasti reziduí se vyskytují znovu zejména kolem Prahy a Mladé Boleslavi. K vyššímu výskytu pozitivních reziduí mohl dopomoci i starosta Líbeznic a známý člen ODS Martin Kupka. Poprvé se zvláště objevuje i Havlíčkův Brod, ve kterém za ODS kandidovala majitelka cestovní kanceláře Ada Tour a starostka Havlíčkova Brodu v letech 2006–2010 Jana Fischerová. Efekt kandidáta působil i v Táboře, kde kandidoval psychiatr a sexuolog Jaroslav Zvěřina se ziskem 13,10 % preferenčních hlasů. Negativní rezidua volební podpory v Jihomoravském a Olomouckém kraji se postupně každými volbami snižují, až v roce 2017, až na výjimky, zmizí takřka úplně.

Mapa 15: Hot spot analýza pro volby 2017

Hot spot analýza pro volby 2017 zobrazuje podobně jako v předchozích mapách zbarvené okolí Prahy. Stejně jako v předchozích volbách, i ve volbách 2017 za ODS kandidoval starosta Líbeznic Martin Kupka a se ziskem 4 320 preferenčních hlasů se dostal do Poslanecké sněmovny. Efekt kandidáta působil také v Havlíčkově Brodě, kde kandidoval jeho starosta Jan Tecl. Červeně je zbarvená také oblast na jihozápad od Prahy. Obec Hořovice je totiž rodným místem ekonoma a poslance za ODS Jana Skopečka. Na jihu Moravy v Mikulově kandidoval jeho starosta Rostislav Košťál. Dalším aspektem by mohla být kandidatura v Mikulově Miroslava Grebeníčka za KSČM a protestní a taktická volba pravice proti tomuto bývalému předsedovi KSČM.

Závěr

Tato práce se zabývala volební podporou ODS v prostoru a jejími změnami v čase. Předložené mapy představily proměnu volební podpory v období voleb 2006–2017. Připojeny byly i mapy území volební podpory, které prezentovaly okresy, ve kterých se volební podpora v jednotlivých volbách koncentrovala nejvíce. Po popisu vývoje volební podpory ODS se práce zaměřila na analýzu strukturálních charakteristik souvisejících s volební podporou ODS v obcích. Nakonec byly v mapách pomocí hot spot analýzy zobrazeny obce s výskytem odlišné volební podpory, než kterou předpověděly regresní modely. Část těchto shluků obcí byla vysvětlena působením kontextuálních faktorů.

Hlavním cílem této práce bylo grafické zobrazení volební podpory ODS v obcích ve čtyřech sněmovních volbách. Mapy představené v kapitole 4 zobrazily prostorovou volební podporu na úrovni obcí. Bylo možné sledovat, ve kterých obcích České republiky dosahovala ODS nejlepších výsledků. Obecně se jednalo o oblasti v Čechách, zejména pak v okolí velkých měst jako Praha, Plzeň, České Budějovice nebo Mladá Boleslav. Následné mapy zobrazily území stabilní volební podporu na úrovni okresů. Jejich výsledky odpovíděly na první výzkumnou otázku. Mezi okresy zobrazující území stabilní volební podpory patřily okresy Beroun, Brno-město, České Budějovice, Hlavní město Praha, Jablonec nad Nisou, Kladno, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Pardubice, Písek, Plzeň-město, Praha-východ, Praha-západ, Rokycany a Trutnov. Celkově se výše zmíněné závěry shodují s těmi, které prezentovali například Šaradín (2004) nebo Kouba (2007), navíc byly zkoumány i volby 2010, 2013 a 2017. Výsledkem bylo zjištění, že v období voleb 2006–2017 byla volební podpora ODS koncentrovaná v Čechách. Na Moravě se ODS dařilo získávat opakovaně voliče pouze v Brně a blízkém okolí. V tomto období voleb ztratila ODS nejvíce volební podporu v Praze a okolí, jižních Čechách a také v pásu kolem hranic na severu Čech, což platilo hlavně mezi volbami 2006 a 2010. Velký pokles podpory zaznamenala ODS i v obcích na Vsetínsku. To bylo vysvětleno jako působení efektu kandidáta Petra Nečase. Spíše než o obcích, ve kterých v průběhu zkoumaného období rostla volební podpora, se dá hovořit o obcích se stabilní volební podporou ODS. V Praze, okolí Plzně a Mladé Boleslavi se ODS těšila napříč volbami podobně vysoké volební podpore.

Dále byl v kapitole 5 sledován vztah společenské struktury obcí s výsledky ODS. Tato souvislost byla vypočtena skrze regresní modely, a byla tak zároveň zodpovězena druhá výzkumná otázka. Stejně jako výsledky z regresních modelů Havlíka a Vody (Havlík, Voda,

2016) nebo Pinka (Pink a kol., 2012), nejsilnějšími determinanty volby ODS se stal podíl podnikatelů v obci. O něco slabší hodnotu vykázala proměnná město. Kromě voleb 2013 si proměnné podnikatelé, vysokoškolsky vzdělaní a město držely stabilní hodnoty. Volby 2013 byly také výjimečné v tom, že v těchto jediných volbách měla pozitivní vliv na volbu ODS proměnná nepracující důchodci. Nejvyšší vysvětlovací hodnotu zaznamenal model pro volby 2006, a to 48,9 %. Nejmenší pak volby 2013, a to pouhých 18,8 %. Volební podporu musí patrně vysvětlit další nezávisle proměnné, které se v modelu nenachází. Bylo by určitě užitečné se volbám 2013 věnovat detailněji a identifikovat faktory a další nezávisle proměnné, které by dokázaly volební podporu ODS lépe vysvětlit. Celkově lze od voleb 2006 sledovat pokles vysvětlovací schopnosti regresních modelů a oslabující vztah mezi zkoumanými charakteristikami a volební podporou ODS.

Ze standardizovaných reziduí z regresních modelů byly v kapitole 6 pro každé volby vytvořeny mapy zobrazující výstupy hot spot analýzy. Ty představily oblasti, ve kterých byla volební podpora ODS vyšší či nižší než předpokládal regresní model podle sociální skladby obyvatelstva. Pro vysvětlení těchto shluků volební podpory byly využity kontextuální faktory. Nejvíce byl pozorován výskyt efektu souseda, a to hlavně kolem obcí, ve kterých za ODS kandidovala známá osobnost. Vesměs se jednalo hlavně o starosty nebo poslance. Nepodařilo se ovšem objasnit všechny shluky. K tomu je mnohdy zapotřebí detailní znalost konkrétního kontextu okolí.

Stanovená hypotéza byla potvrzena regresními modely v kapitole 5. Ukázalo se tak, že se zvyšujícím se podílem podnikatelů v obci roste také volební podpora ODS. Platilo to pro všechny zkoumané volby, nicméně hodnota proměnné se v průběhu voleb měnila. Podíl podnikatelů v obci měl nejvyšší pozitivní vliv na volební podporu ODS ve volbách 2006, naopak nejnižší ve volbách 2013.

Tato bakalářská práce přichází s rozšířením výzkumu volební podpory ODS o nejnovější volby. Výsledky analytické části jsou kromě často používané teorie konfliktních linií postaveny také na kontextuálním přístupu, který se zaměřuje na oblastní specifika, která ovlivňují volební podporu stran. V českém prostoru využití kontextuálního přístupu není častým jevem. Vzhledem k jeho užitečné schopnosti vysvětlit specifické důvody výskytu volební podpory stran by se mu mohlo v budoucnu věnovat více studií. Tento výzkum navazuje na předchozí zjištění o volební podpoře ODS. Nově je doplňuje o poslední volby 2017. Důraz byl kladen

hlavně na komparaci představených map a poukázání na změny ve volební podpoře, které lze pozorovat skrze výzkum čtyřech po sobě jdoucích voleb. Zmapováno bylo jedno z nejdůležitějších období voleb v historii ODS. Ve volbách 2006 se ODS prezentovala jako nejsilnější politický subjekt v českém stranickém systému. Po poklesu volebních zisků ve volbách 2010 následovaly volby 2013, po kterých se výsledkově ocitla až blízko hranice pro vstup do Sněmovny. Ve volbách 2017 se po změně předsedy strany podařilo ODS zlepšit svůj volební výsledek. Jestli se dokáže ODS dostat na vrchol, ze kterého postupně klesla se ukáže až v průběhu několika budoucích voleb.

Seznam literatury

Achterberg, Peter, Houtman, Dick. (2006). Why do so many people vote ‚unnaturally‘? A cultural explanation for voting behaviour. *European journal of political research*, 45 (1), 75–92. doi.org/10.1111/j.1475-6765.2005.00291.x

Bernard, Josef, Kostecký, Tomáš, Šimon, Martin. (2014). Existují prostorové kontextové vlivy na volební chování i v relativně nacionalizovaném stranickém systému? Příklad Česka. *Geografie*, 119 (3), 240–258. doi.org/10.37040/geografie2014119030240

Bernard, Josef, Kostecký, Tomáš. (2014). Prostorový kontext volebního chování – jak působí lokální a regionální prostředí na rozhodování voličů. *Sociologický časopis*, 50 (1), 3–28. dx.doi.org/10.13060/00380288.2014.50.1.30

Cabada, Ladislav, Šanc, David. (2005). *Český stranický systém ve 20. století*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Cabada, Ladislav, Vodička, Karel. (2011). *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál.

Casal Bértoa, Fernando. (2014). Party systems and cleavage structures revisited: A sociological explanation of party system institutionalization in East Central Europe. *Party politics*, 20 (1), 16–37. doi.org/10.1177/1354068811436042

Čermák, Daniel, Kostecký, Tomáš. (2003). Výběrová šetření a analýza agregátních dat – diskuse na téma použitelnosti různých přístupů v komparativních analýzách politického chování. *Sociologický časopis*, 39 (4), 529–550. doi.org/10.13060/00380288.2003.39.4.06

Český statistický úřad. (2020). Seznam změn v území. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/rso/prehled_zmen_rso (25. 3. 2021).

Dalton, Russell J. (2014). *Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. Los Angeles: SAGE Publications.

Daněk, Petr. (2000). Existuje politická kultura českého pohraničí? *Geografie*, 105 (1), 50–62. doi.org/10.13060/00380288.2007.43.5.08

Evans, Jocelyn. (2004). *Voters and voting: Introductions*. California: SAGE publications.

Evans, Geoffrey. (2006). The Social Bases of Political Divisions in Post-Communist Eastern Europe. *Annual Review of Sociology*, 32, 245–270. doi.org/10.1146/annurev.soc.32.061604.123144

Fiala, Petr, Strmiska, Maxmilián. (2005). Systém politických stran v letech 1989–2004. In Jiří Malíř, Pavel Marek a kol. (eds.), *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 2. díl. Období 1938-2004* (s. 1359–1380). Brno: Doplněk.

Havlík, Vlastimil. (2015). Stable or not? Patterns of party system dynamics and the rise of the new political parties in the Czech Republic. *Romanian Journal of Political Research*, 15 (1), 180–202.

Havlík, Vlastimil, Voda, Petr. (2016). The Rise of New Political Parties and Re-Alignment of Party Politics in the Czech Republic. *Acta politologica*. 8 (2), 119–144.

Hloušek, Vít. (2000). Konfliktní linie v postkomunistických systémech politických stran. *Politologický časopis*, 1 (4), 373–395.

Hloušek, Vít. (2002). Koncept konfliktních linií ve střední a jihovýchodní Evropě - tři roviny analýzy. *Středoevropské politické studie*, 4 (2–3). Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/3895/5370> (28. 2. 2021).

Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír. (2004). *Konfliktní demokracie: Moderní masová politika ve střední Evropě*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír. (2008). Cleavages in Contemporary Czech and Slovak Politics: Between Persistence and Change. *East European Politics and Societies*, 22 (3), 518–552. doi.org/10.1177/0888325408315833

Jehlička, Petr, Sýkora, Luděk. (1991). Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920–1990). *Sborník české geografické společnosti*, 2 (95), 81–95.

Kirchheimer, Otto. (1966). The Transformation of Western European Party Systems. In Joseph La Palombara, Myron Weiner. (eds.), *Political Parties and Political Development* (s. 177–200). New Jersey: Princeton University Press.

Klíma, Michal. (1998). *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix.

Knutsen, Oddbjørn. (2001). Social Class, Sector Employment, and Gender as Party Cleavages in the Scandinavian Countries: A Comparative Longitudinal Study: 1970-1995. *Scandinavian political studies*, 24 (4), 311–350. doi.org/10.1111/1467-9477.00058

Kostelecký, Tomáš, Čermák, Daniel. (2004). Vliv teritoriálně specifických faktorů na formování politických orientací voličů. *Sociologický časopis*, 40 (4), 469–487. doi.org/10.13060/00380288.2004.40.4.05

Kouba, Karel. (2007). Prostorová analýza českého stranického systému. Institucionalizace a prostorové zájmy. *Sociologický časopis*, 43 (5), 1017–1037.

Kunštát, Daniel. (2007). Sociální a demografický profil voličského zázemí českých politických stran. *Naše společnost*, 5 (1), 14–23.

Linek, Lukáš, Lyons, Pat. (2013). *Dočasná stabilita?: Volební podpora politických stran v České republice v letech 1990–2010*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Lipset, Seymour M, Rokkan, Stein. (1967). *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspective*. New York: Free Press.

Lyons, Pat, Linek, Lukáš. (2007). Zdroje a motivace volební účasti. In Tomáš Lebeda et. al. *Voliči a volby 2006* (s. 63–85). Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Malcová, Karolína. (2012). Lokální aspekt volební podpory kandidátů do Senátu Parlamentu ČR. *Sociologický časopis*, 48 (2), 283–314. doi.org/ 10.13060/00380288.2012.48.2.04

Mareš, Petr, Rabušic, Ladislav, Soukup, Petr. (2015). *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. Brno: Masarykova univerzita.

Maškarinec, Pavel. (2011). Volební podpora ČS(D)SD (KDU)-ČSL, KSČ(M) a ODS v prostoru dnešního Libereckého kraje v letech 1920–1935 a 1996–2010: Kontinuita či diskontinuita voličských vzorců? *European electoral studies*, 6 (1), 22–43.

Maškarinec, Pavel. (2013). Prostorová analýza prezidentských voleb v České republice v roce 2013. *Sociológia*, 45 (5), 435–469.

Maškarinec, Pavel. (2017). A Spatial Analysis of Czech Parliamentary Elections 2006-2013. *Europe-Asia Studies*, 69 (3), 426–457. doi.org/10.1080/09668136.2017.1313962

Mikešová, Renáta. (2019). Vliv lokálního prostředí na volební chování v Česku. *Geografie*, 124 (4), 411–432. doi.org/10.37040/geografie2019124040411

Mrklas, Ladislav, Sokol, Petr. (2000). Úvod do volební geografie Slovinska ve druhé polovině 90. let. *Politologický časopis*, 4 (1), 309–333.

Navrátil, Vojtěch. (2010). Volební geografie a parlamentní volby v České republice 2010. *Evropská volební studia*, 5 (2), 183–205.

Neighbourhood effect. In: *The dictionary of human geography*. 5. vydání. Wiley-Blackwell. 2009. s. 495

Němec, Jan. (2013, 17. ledna). Vláda přežila, opozice neměla sílu na její svržení. *Aktualne.cz*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vlada-prezila-opozice-nemela-silu-na-jeji-svrzeni/r~i:article:768949/>

- Novák, Jakub, Netrdová, Pavlína. (2011). Prostorové vzorce sociálně-ekonomické diferenciacie obcí v České republice. *Sociologický časopis*, 47 (4), 717–744. doi.org/10.13060/00380288.2011.47.4.05
- Pink, Michal. (2005). Současné přístupy k volební geografii. In Petr Fiala, Maxmilián Strmiska (eds.), *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody* (s. 148–162). Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Pink, Michal et al. (2012). *Volební mapy České a Slovenské republiky po roce 1993: Vzorce, trendy, proměny*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Pšeja, Pavel. (2005). Občanská demokratická strana. In Jiří Malíř, Pavel Marek a kol. (eds.), *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 2. díl. Období 1938-2004* (s. 1503–1530). Brno: Doplněk
- Rokkan, Stein. (1999). Mass Politics. In Peter Flora, Stein Kuhnle, Derek Urwin (eds.), *State Formation, Nation-Building, and Mass Politics in Europe. The Theory of Stein Rokkan* (s. 225–340). Oxford: Oxford University Press.
- Říchová, Blanka. (2007). *Úvod do současné politologie: Srovnávací analýza demokratických politických systémů*. Praha: Portál.
- Strmiska, Maxmilián et al. (2005). *Politické strany moderní Evropy: analýza stranickopolitických systémů*. Praha: Portál.
- Šaradín, Pavel. (2004). Územní podpora Občanské demokratické strany ve volbách. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Politologica* 3, 145–157.
- Šaradín, Pavel. (2006). Analýza volební podpory ČSSD a ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR. In Jan Němec, Markéta Šůstková (eds.), *III. kongres českých politologů*, 8.–10. 9. 2006 (s. 238–251). Praha, Olomouc.

Šilhan, Jan. (2014, 18. ledna). Novým předsedou ODS je Petr Fiala, bude česká Thatcherová? *Ceskatelevize.cz*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1052908-novym-predsedou-ods-je-petr-fiala-bude-ceska-thatcherova>

Taylor, Peter J, Johnston, Ron. (1979). *Geography of Elections*. London: Routledge.

Válková, Hana, Jiříčka, Jan. (2013, 17. června). Nečas předal demisi, Zeman v pátek začne s hledáním jeho nástupce. *Idnes.cz*. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/necas-podal-demisi.A130617_164233_domaci_jj

Vlachová, Klára, Řeháková, Blanka. (2007). Sociální třída a její vliv na volební chování. In Tomáš Lebeda et. al. *Voliči a volby 2006* (s. 133–146). Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Voda, Petr, Michal, Pink, (2009). Kandidáti v poslaneckých volbách. Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PS PČR v roce 2006. *Středoevropské politické studie*, 11 (2–3), 163–180.

Voda, Petr. (2010). Volební geografie. Úvod do politické geografie. Dostupné z: http://geoinovace.data.quonia.cz/materialy/Z0107_Uvod_do_politicke_geografie_MU/Volebni_geografie.pdf

Zákon č. 15/2015 Sb., o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (zákon o hranicích vojenských újezdů). *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-15>

Seznam tabulek a map

Tabulka 1: Korelační matice k otestování multikolinearity	37
Tabulka 2: Regresní model	38
Mapa 1: Volební podpora ODS 2006.....	25
Mapa 2: Volební podpora ODS 2010.....	26
Mapa 3: Volební podpora ODS 2013	27
Mapa 4: Volební podpora ODS 2017.....	28
Mapa 5: Změna volební podpory ODS mezi volbami 2006 a 2010.....	30
Mapa 6: Změna volební podpory ODS mezi volbami 2010 a 2013.....	31
Mapa 7: Území volební a supervolební podpory ODS 2006	32
Mapa 8: Území volební a supervolební podpory ODS 2010	33
Mapa 9: Území volební a supervolební podpory ODS 2013	34
Mapa 10: Území volební a supervolební podpory ODS 2017	35
Mapa 11: Území stabilní volební a supervolební podpory ODS 2006–2017	36
Mapa 12: Hot spot analýza pro volby 2006	40
Mapa 13: Hot spot analýzy pro volby 2010	41
Mapa 14: Hot spot analýza pro volby 2013	42
Mapa 15: Hot spot analýza pro volby 2017	43

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá volební podporou ODS. Práce popisuje a pomocí map zobrazuje volební podporu ODS v prostoru na úrovni obcí, a to ve čtyřech volbách do Poslanecké sněmovny v období 2006–2017. Pozorovány jsou výrazné změny volební podpory v průběhu zkoumaných voleb. Na základě teoretické části jsou vybrány socioekonomické charakteristiky obcí, které mohou mít souvislost s volební podporou ODS. Nejvyšší volební podporu má ODS na území Čech, zejména pak v okolí Prahy, Plzně, Českých Budějovic a Mladé Boleslavi. Pomocí regresní analýzy charakteristik bylo zjištěno, že největší souvislost s volební podporou ODS má podíl podnikatelů v obci. Výsledky práce také ukazují na postupné oslabování vztahu mezi zkoumanými charakteristikami a volebním ziskem ODS.

Abstract

This bachelor thesis focuses on electoral support for the ODS party. The thesis describes spatial electoral support for the ODS using election maps on the level of municipality in four elections in the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic in the 2006–2017 period. Significant changes in electoral support are observed during studied period. Socioeconomic characteristics of municipality, which may be connected to electoral support for the ODS party, were chosen based on theoretical part of this thesis. The ODS party has the highest electoral support in the territory of Bohemia, mainly in areas surrounding Praha, Plzeň, České Budějovice and Mladá Boleslav. Through regression analysis of the characteristics it was found, that business owners in municipality have the biggest connection with the electoral support for the ODS party. The results of this thesis also point out gradual weakening of the relationship between studied characteristics and electoral gain by the ODS party.